

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap – I. évf. 3. szám

2000. március

Tematikus szám
a természettudományok
oktatásáról

A TARTALOMBÓL:

Benkő Samu:
Bolyai János

Faragóné
Szénásy Emese:
Gondolatok
a természetszemlélet
formálásáról

Szabó Sándor:
Vázlat egy keresztyén
környezetpedagógia
stúdiumhoz

Berényi Györgyné:
Világra nyíló
gyermekszívekkel

Vetéssy Katalin:
Tehetséggondozás
a Kecskeméti
Református Kollégium
Gimnáziumában

Pelle Beáta és
Molnár Sándor:
Teher alatt nő a pálma

A Teremtő körzővel méri ki a világot – XIII. sz. közepe

Hol voltál, amikor a földnek alapot vetettem?
Tudod, ki szabta meg annak méreteit,
vagy ki feszítette ki fölötte a mérőzsinórt?
Mire vannak erősítve oszlopai
Vagy mi helyezte el sarokkövét,
amikor együtt vigadoztak a hajnali csillagok,
és ujjongtak mind az istenfiak?

(Jób 38.4-7)

DR. GAÁL BOTOND:

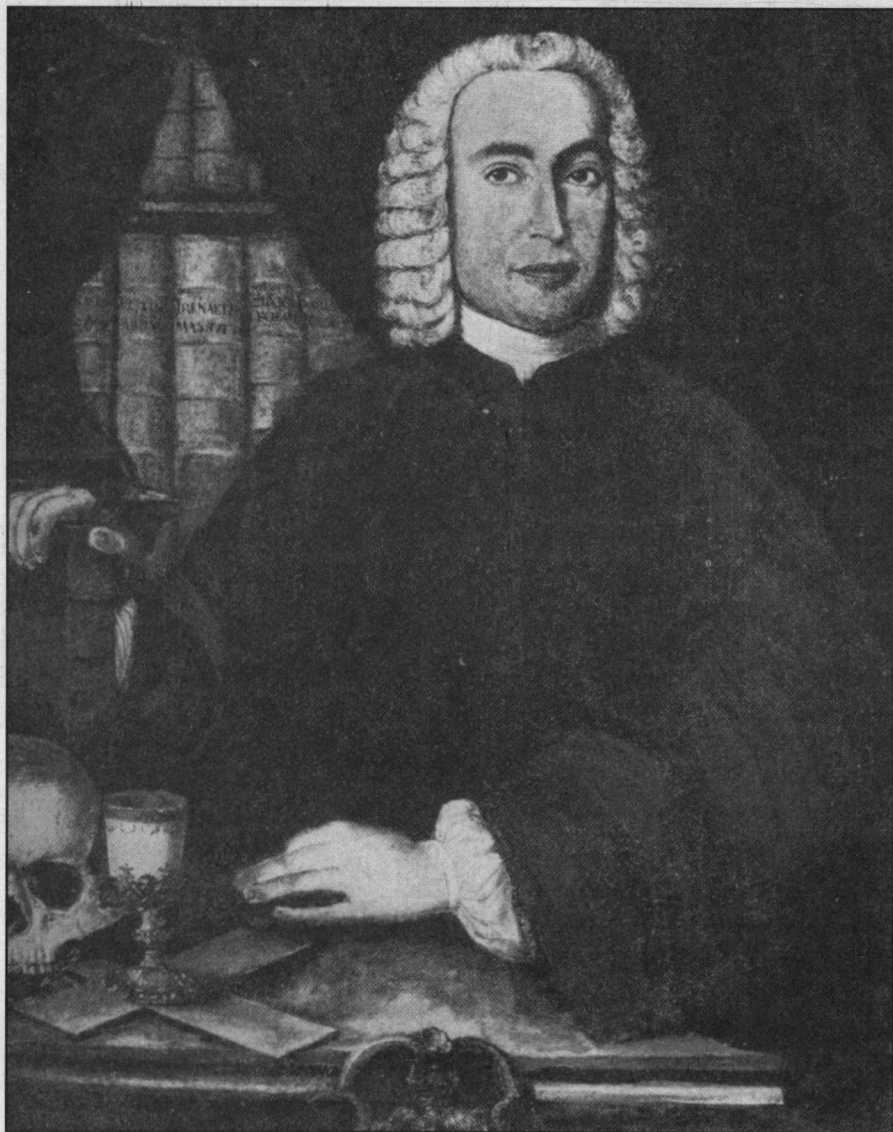
Keresztyén hittudomány, természettudomány és európaiság

A református felsőoktatás múltja felbecsülhetetlen érték számunkra. Szellemi örökségünk egyik legszelb gyöngyszeme a természettudományok művelése. A latin nyelv beszéd szintjén történt el-sajátíttatásának az lett az eredménye, hogy a peregrinus diákok révén az egzakt tudományok szinte azonnal áttemelhetővé váltak a nyugati egyetemokról, a hazai kultúrkörben megfogantak és már a 17. századtól ismét európai szintre emelték a magyar természettudományi felsőoktatást. Eleink jól tudták, hogy a magyar

nyelv művelése a nemzethez való kötődést jelenti, miközben – a latin közvetítésével – nyitottá váltak az európai szellemiség befogadására is. Így volt ez Patakon, Pápán, Nagyváradon, Gyulaféhérvárott és Debrecenben egyaránt. Jó példa erre a debreceni Hatvani István esete, aki a 18. század második negyedében Európa legnagyobb tudósaitól tanult (a Bernoulliak és mások), s később is személyes kapcsolatot tartott fenn velük. Olyan jelentős dolog volt ez akkor, mintha a 20. század közepén egy magyar tudós arról számolhatott volna be, hogy

Einstein, Heisenberg, Dirac, Pauli vagy Neumann János tanítványa volt, azok pedig később is kollégájuknak tekintették őt. Hatvanit ráadásul professzornak is meghívták a nyugati egyetemekre. Igen járatos volt a teológiában, Ő írta korának legjobb református úrvacsora-értelmezését magyar nyelven. Ugyanakkor filozófiát, kozmológiát, matematikát és kísérleti fizikát is tanított. Ez utóbbi akkoriban magában foglalta a kémiát, a botanikát, az orvosi „fiziológiát” (ez az ő kifejezése!), a földrajzot, a hidrosztatikát, a mechanikát, az asztronómiát és az elektromosság addigi eredményeit. Az „államilag” támogatott nagyszombati egyetemen még csak ekkor kezdődött a masszív skolasztika fölszámolása és az addigi hátrányok behozása. Hatvani István korában a Debreceni Kollégium tanárai a természettudományokban elérték az európaiság színvonalát. A többi kollégiumunk is híres volt erről. Nemzeti kultúránk szempontjából is a református kollégiumok egyik legnagyobb jótéteménye volt a természettudományok átültetése, meghonosítása és művelése magyar földön.

Nem merenghetünk azonban folyton folyvást a múlton. Választ kell adnunk arra a kérdésre, hogy a református iskolák miként járhatnak elől jó példával a természettudományok oktatása terén ma. Nincs ugyanis keresztyén fizika, kémia vagy biológia, de nincs keresztyén matematika sem, mint olyan. Van azonban keresztyén természetszemlélet, azaz annak kifejtése, hogyan értelmezzük az Isten által teremtett mindenséget. A keresztyén-ség éppen a megjelenésekor gyökeresen új szemléletet képviselt minden korabeli fölfogással

Hatvani István tanár (1749–1786)

szemben. A paradigmaváltás szó illik ide. A teremtett világnak a Krisztus-esemény felőli biblikus értelmezése azt jelentette, hogy a valóságos világról úgy tudunk pozitív ismeretet szerezni, ha a fölfogó értelem munkáját és a tapasztalati tényezőket kölcsönös összefüggésbe hozzuk egymással. Ilyen a világmindenség! Akkor fogunk a megismerési folyamat során helyes úton járni, ha a világot a saját belső természetének megfelelően vizsgáljuk, amint azt a keresztyénség oly gyakran hangsúlyozta: *kata physin!* A mindenséget, azaz a világ valóságát csak a lényegének megfelelően szabad és szükséges szemlélni, föltárni. Ezt kínálta a keresztyénség régen is és ma is! – A görögök azt hitték, hogy a tapasztalati világ lényege abban rejlik, amit ők gondolnak arról, sőt ezt a gondolatot egyenesen isteninek vélték. Nem volt igazuk! A nagy *hellén matematikusok* azt hitték, a megismerés végső határáig értek, csak mert az axiomatizált rendszerben logikailag nem találtak továbbvezető utat. Kiderült, hogy mégis van ilyen út! A korabeli *zsidók* úgy gondolkodtak a világ folyásáról, hogy a történeti múlt isteni tettei abszolút érvényűek a mában is, ezért a mindennapi erkölcsiség általuk előírt szigorúságával Isten valóságát földi jelenlétté lehet formálni. Az ember azonban ehhez túlságosan bűnösnek és értelmileg végesnek bizonyult. A *római szabad polgárt* pedig az államszervezés gyakorlati dolgai kötötték le, s a jog kiépítése és érvényesítése foglalkoztatta. A természet mibenlétével nem sokat törődött.

A keresztyénség magára hagyatottan hirdette és képviselte a világ egységes rendjét és annak fölfoghatóságát. Olykor maga is eltévedt, mégis a tanításából eredő helyes szemléletét sok teológusa híven megőrizte és vallotta, hogy a világot fölfogó emberi értelem a teremtett mindenség része, így az univerzumnak nincs önmagában

Szent-Györgyi Albert: Psalmus humanus
NEGYEDIK IMA: ENERGIA ÉS SEBESSÉG

Uram!

Feltártad előttünk az anyag titkos erőit.

Hogy megkönnyítsd terheinket és megszépítsd életünket.

Megtanítottál saját hangunknál gyorsabban repülni.

Hogy embert embertől távolság többé ne válasszon el.

Mi megfeszülünk, hogy az erőket lövedékekbe sűrítsük.

És azokat a Föld legtávolabbi sarkaiba röpíthessük.

Hogy ott embertársainkat nyomorba és pusztulásba taszítsuk.

Egy felperzselt, élettelen földet hagyva maguk után.

Isten! Ne hagyd lerombolni az élet templomát.

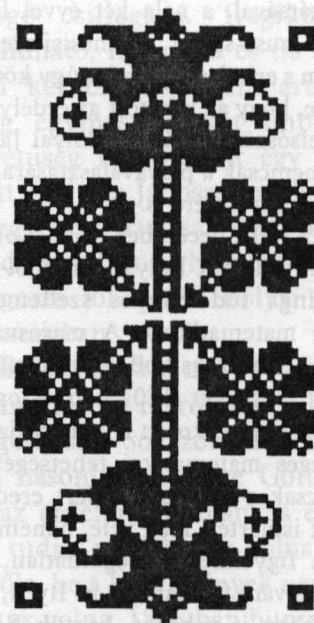
Tedd, hogy tudásomat javamra használjam és felelemjem veled az életet.

Méltóságot adva arasznyi lételemnek.

rejlő oka, amiért éppen olyannak kellene lennie, amilyen. Van racionális rendje, amelyet az emberi értelem fölfoghat, de ez nem önmagát magyarázó elv. Isten teremtői gondolata felől nézve más-milyen is lehetne a világ. Ezt fejezi ki a *kontingencia* szó, amely a világ egységes szemléletét ébreszti bennünk ma is. A természet nem ismer külön fizikát, külön kémiát, biológiát és egyéb természettudományokat, vagy társadalomtudományokat. A természet egységes, a róla szóló tudomány is az, mert a rendje is az. Csupán az ember osztotta azt részterületekre a gondosabb vizsgálódás végett. A ma ismert interdiszciplinaritás éppen azt jelzi, hogy a természet helyes szemlélete annak egységes egészként való megközelítésében rejlik. A gondolkodás útja csak a mindent megelőző egésztől vezethet az alkotórészek felé. Ezt képviselte a keresztyén gondolkodás a kezdetektől, hiszen ez következett a trinitáriusan értelmezett isteni teremtéshitből.

Az elmúlt századokra visszanezve, a természettudományok fejlődését az segítette a leghatékonyabban, hogy a keresztyénség Isten és a teremtett világ kapcsolatában önálló valóságot kölcsön-

zött a tapasztalati világnak. Következésképpen a mindenség a maga rendjét és – mint az egységes szemlélet alapját – ennek a rendnek a kontingens természetét is a Teremtőtől kapta, s ennek a teremtett rendnek az emberi értelem (amely maga is ezt a rendet kutatja, fölfogja és értelmezi) megkülönböztethető, de el nem választható részévé vált. Ebből a gondolatból fejlődött ki a minden más kultúrát meghatározó európai magas civilizáció, amelynek áldásaiból mi és az egész világ részesülünk.

A két Bolyai

Benkő Samu

Bolyai János

Nyugat-Európa protestáns országaiban kialakult különleges nevelési-oktatási intézmény: a kollégium, és a jezsuita, majd a piarista szerzetesrend sajátosan korszerűsített pedagógiai gyakorlata volt az intézményi háttérre annak, hogy a 18. század végén és a 19. század elején Erdély jelesebb iskolái tisztességesen felkészítették tudományos pályára vágyakozó tanítványait. Szép számmal fordultak meg Európa nagyhírű tudományegyetemein olyan erdélyi fiatalok, akik tudásban egyenrangú diáktársai lettek a németeknek, angoloknak, hollandoknak. A legjobboknak pedig az is megadatott, hogy a szellemi önépítkezés folyamatában hazai alapozású ismereteiket kiegészítve újjal és frisséssel, az európai tudományosság élvonalába emelkedjenek.

A Bethlen Gábor alapította gyulafehérvári, majd onnan Nagyenyedre áttelepített kollégium egyike volt a legjelesebb iskoláknak, amelyek fel tudták készíteni tanítványait az európai mértéket megütő tudói pályára. Az 1775-ben született Bolyai Farkasnak ebben a tanintézetben az a Kováts József a matematikatanára, aki a maga szakterületén összekapcsolja az erdélyi kollégiumi oktatást az európai tudományossággal. A Göttingába érkező Bolyai Farkast diáktársával, a nála két évvel fiatalabb Gauss-szal a „mathesis szenevelem s erkölcsi egyezés”, úgy kötötte egybe, hogy az kihatót az erdélyi tudós elsőszülött fiának, Bolyai Jánosnak nemcsak a pályaválasztására, hanem egész életére is.

Az 1802. december 15-én Kolozsvárott született Bolyai Jánosból apja Göttinga tudományos szellemében farag matematikust. A marosvásárhelyi református kollégium matematikai tanszékét 1804-ben elfoglaló Bolyai Farkas korán felismeri fia különleges matematikai tehetségét, és nemcsak a tudomány elért eredményeit ismerteti meg vele, hanem felhívja figyelmét a megoldatlan, kutatásra váró feladatokra is. Ilyen, már korábban is sokakat, köztük Bolyai

Farkast is foglalkoztató geometriai talány a párhuzamosok kérdése.

A párhuzamosok kérdésének megoldása, de ezen túlmenően a geometria korszerű alapjainak megvetése volt a fiatal Bolyai Farkas becsvágyának netovábbja. Noha a pedagógiai becsvágytól fűtött apa maga keltette fel fiában az érdeklődést, mégis rettenetesen megijedt, amikor megtudta, hogy fia is a párhuzamosok rejtelmes feladványának a bűvöletébe került. Kétségbeesve kéri fiát, hogy hagyjon fel a kérdés kutatásával. Ezt írja Bécsben tanuló tizennyolc éves fiának: „A párhuzamokat azon az úton ne próbáld: tudom én azt az utat is mind végig – megmértem azt a feneketlen éjszakát én, és az életnek minden világossága, minden öröme kialudt benne – az Istenért kérlek! hagyj békét a párhuzamoknak – úgy irtózz tőle, mint akármicsoda feslett társalkodástól, éppen úgy megfoszthat minden idődtől, egészségedtől, csendességedtől s egész életed boldogságától. Az a feneketlen sötétség talán ezer newtoni óriási tornyokat elnyel – sohase világosodik meg a földön, s sohase lesz a szegény emberi nemnek semmije tökéletesen tiszta, a Geometria se; nagy s örökös seb ez az én lelke; az Isten őrizzen meg téged, hogy ez valaha olyan mélyen bégegye magát – ez a Geometriához, a földhöz elveszi az ember kedvét; én feltettem volt magamban, hogy feláldozzam magamat az igazságért, s kész lettem volna martyr lenni, csak hogy a Geometriát megtisztítva ezen mocsokból adhassam az emberi nemnek, irtóztató óriási munkákat tettem (...) Tanulj te az én példámon; én a párhuzamokat akava megtudni, tudatlan maradtam, életem s időm virágját mind ez vette el – sőt minden aztáni hibáimnak töve mind ott volt s a házi fellegetésekből esett reá. Ha a párhuzamokat feltaláltam volna, ha senki se tudta volna is meg, hogy én találtam, angyal lettem volna.”

A tudomány azonban éppen azért halad előre, mert a fiak elengedik fülük mellett az őket féltő ag-

godalmas atyai beszédet, és ráérezkednek a maguk választotta irányba vezető, ember még nem járta utakra. Évtizedek múltával visszaemlékezve fiatal korára, a fiú azt írja, hogy apja óvásai nem fogtak rajta, hanem csak még konokabbá tették vizsgálódásaiban. Innen 1823. november 3-án kelt temesvári levél súlyosan önértékes, de semmiképpen sem öntelt bejelentése: „Most többet nem szólhatok, csak annyit, hogy semmiből egy új más világot teremtettem.”

Idő telt el, amíg a hosszú álmatlan éjszakák meditációi nyomán megszületett felfedezésből papírra vetett tudományos dolgozat lett. Ismeretes, hogy az Appendix néven elhíresült *Scientia spatii absolute vera* (A tér abszolút igaz tudománya) címet viselő alkotás apja Tentamen című könyvében jelent meg. A kezdetleges nyomdatechnikával előállított műből, valamennyi ívének kinyomása előtt különnyomat készült, s ezt – az Appendixet tartalmazó néhány lapot – az apa elküldte Gaussnak. A küldemény azonban a kolerajárvány idején valahol elkallódott, s nem jutott el a címzetthez. Egy fél év múlva újabb példányt küld Bolyai Farkas Gaussnak azzal a kéréssel, hogy mondjon róla ítéletet. A német tudós válasza most hamar megérkezik. Szövege azonban még a mai olvasót is meghökkenti, mert azt írja benne a lovagi rangra emelt és udvari tanácsosi címet viselő, nagy tekintélyű német professzor, hogy erdélyi vidéki iskolában tanító barátja fiának a művét azért nem szabad dicsérnie, mert ha ezt tenné, akkor saját 30-35 év óta folytatott elmélkedéseit magasztalná. (...) A fiú más választ várt. Különben szívében már hordott egy Gaussból származó tuskét. Apja ugyanis azzal a

reménnyel kecsegtette, hogy befejezve marosvásárhelyi kollégiumi tanulmányait, Gauss tanítványaként Göttingában folytathatja matematikai felkészülését. Az akkor már világhírű német tudós azonban nem válaszolt erdélyi barátjának arra a kérésére, hogy fogadja fiát tanítványául. Így lett aztán 1818-ban Bolyai János a bécsi hadmérnöki akadémia növendéke. Mint katonatiszt is, a matematikai kutatásban látta a maga életcélját. A matematika révén akar maga és a világ között harmóniát teremteni. Harmincegy éves korában nyugdíjazták, hazatér Marosvásárhelyre, majd a szülői birokra, Dolmádra. Teste-lelke nagy erőttartalékainak a bizonyítéka, hogy 1837-ben Responsio címmel pályaművet küld Lipcsébe, a képzetes mennyiségekről. A műnek az lett volna a rendeltetése, amit néhány évvel korábban az Appendixnek nem sikerült elérnie: betörni vele a nemzetközi tudományos életbe, elismerést vívni ki a matematikusok világában.

Az újabb sikertelenség az elsődleges elindítója annak a gondolkodási folyamatnak, melyek nyomán megszületik a Tan, illetőleg Üdvtan eszméje. Mi kellhet még a világnak, hogy ráfigyeljen arra, aki már két nagy, eredeti gondolatokat tartalmazó művel sem tudott betörni a tudomány nemzetközi világába?

Az Üdvtan különböző fejezeteit fogalmazó Bolyai János élete végéig kitartott a matematikai kutatások mellett is. Bár elszigeteltségben él, szakkönyvekhez csak olyan mértékben jutott hozzá, amilyenben ezt a Marosvásárhelyt alapított Teleki Téka könyvvállománya lehetővé tette, mégis azt mondhatjuk, hogy a sivar körülmények ellenére tudott újat teremteni a matematikában.

Rövidesen, 2002-ben, 200. évfordulója lesz Bolyai János születésének. Nagy adósságot ró le a tudománytörténet, ha ezt az évfordulót felhasználja arra, hogy ünnepi kiadványban tárja a nyilvánosság elé mindazokat a gondolatokat, amelyeket a legkiválóbb magyar tudós több ezer lapnyi kézirati hagyatéka rejt magában. Csak egy ilyen tudományos teljesítménnyel adhatunk elégtételt neki, azért, hogy 1860-ban, 58 éves korában a legnagyobb elhagyatottságban távozott az élők sorából.

HANKÓ ILDIKÓ

225 éve született Bolyai Farkas

A tudomány világranglistáján a magyar tudósok előkelő helyeken szerepelnek. A sor elején áll a két Bolyai: az apa, Bolyai Farkas és fia, János. Bolyai Farkas kétszázhuszonöt évvel ezelőtt, 1775. február 9-én született Bolyán.

A Bolyai család jelentős szerepet vállalt a középkorban és az újkor elején Erdélyben; Bolya vára és a hozzá tartozó hatalmas birtok háromszáz éven át ellenállt az idegen betöréseknek, mígnem 1629-ben Básta osztrák csapataival szemben megrendült az ereje. Ettől kezdve a család férfitagjai gazdálkodtak, hivatalt vállaltak. Bolyai édesapja, Bolyai Gáspár Felső-Fehér megye szolgabírája, erős jellemű, filozófus gondolkodású férfi volt, és ebben a szeltemben nevelte fiát is.

Bolyai Farkas iskoláit a nagyenyedi kollégiumban kezdte, már a felvételtől kezdve rendkívüli képessége: néhány perc alatt megtanult 190 latin szót, és azt jelentésével együtt sorrendben elsorolta az ámuló tanároknak. Kilencévesen már tudott latinul, sőt görögül és héberül is, de zárkózott természete miatt nem érezte jól magát az iskolában. 1787-ben Kemény Simon báró a fia mellé fogadta házitánítónak, ami azt is jelentette, hogy minden képzésben részt vett, amit az ifjú báró kapott. Ekkor ment át Bolyai a kolozsvári református kollégiumba is, ahol nagy hatással volt rá Méhes György filozófia- és matematikatanár.

Bolyai Farkas életének meghatározó mozzanata volt, hogy fiatal tanítványával 1795-ben Bécsbe, Jénába, majd Göttingába utazott, ahol a világhírű Carl Friedrich Gauss-szal életre szóló barátságot kötött. 1799-ben visszatért Kolozsvárra, feleségül vette Árkosi Benkő Zsuzsannát, a város

hites kirurgusának lányát, akivel Domáldi birtokukon telepedett le. Közben sűrűn levezett Gauss-szal – 1802. december 15-én megszületik János fia, a gyermek érkezéséről az elsők között értesíti Gauss-t. Tanárságot vállalt a marosvásárhelyi református kollégiumban, és sokoldalúságára jellemzően szinte mindennel foglalkozik: puskaporral (a szeme is megsérül), teológiával, zenével, irodalommal (Schillert személyesen ismerte) és kemencék építésével. Életének fő célja az Euklidész-féle V. posztulátummal kapcsolatos problémakör megoldása volt. 1832-ben a Magyar Tudóstársaság levelező tagjává választotta, de bánatára nem a matematikai, hanem a szépirodalmi munkásságáért.

Fő műve a latin nyelvű Tentamen, amely 1832-33-ban jelent meg Marosvásárhelyen. Elszigeteltsége miatt felfedezései nem kerültek be a nemzetközi tudomány vérkeringésébe, pedig sok ismert nevet megelőzött eredeti megoldásaival. A Tentamen függetlenként jelent meg Appendix néven zseni fia, János tértana. Farkas nevelése nélkül János nem válhatott volna a matematika ragyogó csillagává. Tragikusnak mondható, hogy apa és fia szakmai kérdésekben nem értették meg egymást, a két impulzív egyéniség nem tudott egy fedél alatt élni; ez Jánosra testileg-lelkileg rossz hatással volt. Az állandó konfliktust Németh László dolgozta föl A két Bolyai című drámájában.

Bolyai Farkas nagy ívű pályáját megtörte a marosvásárhelyi elszigeteltség. Sokszor elkeseredetten hasonlította össze Göttingát és az erdélyi tudományos életet. Ki tudja, mi lehetett volna még belőle, ha a körülmények nem gátolták volna. 1856-ban hunyt el.

A természettudományok oktatása a református iskolában

Faragóné Szénásy Emese

Gondolatok a természetszemlélet formálásáról

Abiológiatanítás célja, hogy az ember reálisan viszonyuljon a természethez és saját biológikumához. A fiataloknak meg kell tanulniuk és tapasztalniuk, hogy az ember beleteremtett, így parányi elemként beletartozik egy olyan sok millió éves struktúrába, ahol a diverzitás, a sokféleség, uralkodik. Mindez korlátokat jelent az ember számára.

Napjaink mentalitása alapvetően pragmatikus: szabályozni akarja a természetet. Az erőszakos terjeszkedés a rablógazdálkodás következményeivel pedig nap mint nap szembesülünk. Értékvesztés történt minden téren, fizikai és szellemi környezetszennyeződés tanúi vagyunk.

Mi lehet a célja a nevelő-oktatómunkánknak? Értelmes, kulturált, a világgal és önmagával harmóniában élő, egészséges, testileg-lelkileg teherbíró, a közösségéhez tartozni akaró, érte felelősséget érző és tenni tudó keresztyén emberek nevelése. Az értékekhez való érzelmi viszonyulás fejlesztése, és az egészséges természetszemlélet kialakítása a cél.

Hogyan lehetséges mindez? Mi a feladatunk? A valódi értékek megjelenítése, határozott felmutatása és a szeretet vezethet csak eredményre. Az ész pallérozása mellett az ifjak lelkét, érzelmeit is meg kell célozni. Az érzelmi kötődések, az esztétikai és erkölcsi viszonyulások kialakítása rendkívül fontos, de igen nehéz feladat.

Nehéz, mert hiteles és megszállott embereket, tanárokat kíván, akikből árad a szeretet és az öröm, mert a személyes példa a legnagyobb nevelőerő. Nehéz, mert szemben áll a tömegkommunikáció, a fogyasztói társadalom nevelési szándékával s meg kell küzdeni azzal a sok értéktelenséggel, amivel elárasztják, kábítják ifjainkat. Nehéz, mert rendkívül időigényes, sok együttléte kíván s bizalmat, erőfeszítést igényel mindkét féltől. Nehéz, mert kifejlesztésük rácsodálkozóson, átélésen, „találkozáson” alapszik.

A természethez való pozitív viszonyulás talán az egészséges lokálpatriotizmusból indulhat ki, mivel mindenki ahhoz a tájhoz kötődik elsősorban, amely szűkebb pátériája. A szülőföld adott tája azért is fontos, mert emberléptékű, átlátható és befogadható az ifjú számára, így érzelmi és erkölcsi viszonyulást alakíthat ki benne. Kötődhet hozzá. Ez az a hely, ahol – éppen az érzelmi és erkölcsi muníciók által – otthonra talál, ahol behunyt szemmel is tud tájékozódni, s e tájékozottságban biztonságot érez, lelkileg feltöltődik, s Kányádi Sándorral vallhatja:

„vannak vidékek gyönyörű
tájak ahol a keserű
számban édessé ízesül
vannak vidékek legbelül”

Ugy gondolom, hogy az egyre globalizálódó világunkban, az egyénnek egyre nagyobb szüksége lesz biztos pontra, otthonra. Csak innen építközhetünk s tágíthatjuk a világot, csak erről a helyről kap értelmet a világ egyik-másik jelensége, dolga. Így a tanár alapvető feladata, hogy az adott hely szellemét sugározza diákjainak.

Mindezek megéléséért, felfedezéséért rendszeresen szembesülnünk kell a természettel. De nem a túlszervezett és eltömegesedett turizmus keretei között, és nem a Föld távolabbi szépségeit is készen talált mozgóképeken keresztül. Az adott táj fölfedezése lélekben felkészült zarándokolás legyen gyalog vagy kerékpárral. A szembesülés aktív, kreatív erőfeszítés legyen, hogy működésbe léphessen a beleérzés és a képzelőerő. Meg kell tanítani a fiatalokat látni, hallani, hogy észreveggyék az élet sokféleségét, formáit, színeit, küszködését és hatalmas erejét.

Csodálkozzon rá mindenki a szépre, mert a szépség nem luxus, hanem létfontosságú dolog, amely szükséges ahhoz, hogy az ember szellemileg és lelkiileg egészséges legyen. Az élő természettől való általános és gyors elidegenedés nagyban felelős a mai ember esztétikai és erkölcsi eldurvulásáért.

A tanár fogalmaztassa meg diákjaival milyen hatások érik őket, keressenek szavakat, kifejezéseket, népdalokat, verseket az átélt élményekre, érzelmi állapotokra. Ösztönözni kell a fiatalokat az élmények önálló megfogalmazására is, az önkifejezésre; versek, esszék írására, rajzok, grafikák, festmények készítésére.

Ugy gondolom, mindezekért a reménytelenség ellenére is fáradozni kell. Nem mondhatunk le a minőségi kisebbség képzéséről, mert ők azok, akik értik és érzik a természet törvényeit, ők azok, akik az örömhajhászoknak az igazi örömök forrását megmutathatják, mert belőlük lesznek a harmonikus, derűs és bölcs emberek.

Szent-Györgyi Albert: Psalmus humanus HARMADIK IMA: SZÍV ÉS ÉSZ

Uram!

Szívemet megtanítottad a szeretetre, mely után szomjúhozok,

Elmémet képessé titted a tiszta gondolkodásra és alkotásra.

És én szívemet megtöltöttem gyűlölettel és félelemmel,

És szívem megmérgezi elmémet, mely

A gyilkolás iszonyú gépezeteit szerkeszti,

Hogy ezekkel elpusztítsa a Te világod,

Az enyéimet és engem,

És szétroncsolja az élet szövetét.

Isten! Tisztítsd meg szívemet, emeld fel elmémet,

Hogy testvéremnek testvére lehessenek.

SZABÓ SÁNDOR:

Vázlat egy keresztyén környezetpedagógia stúdiumhoz

1.1. Alapvetés

Valójában nem tudom, hogy létezik-e „Keresztyén környezetpedagógia” stúdium. Engem azonban elég régóta foglalkoztat a kérdés. Általánosságban talán a hiánya miatt. Személyesen talán két okból.

Az egyik ok: több mint húsz éve foglalkozom malakológiával, azon belül a vizicsigák ökológiájával. Így lehetőségem volt kutatóként, és különböző kurzusok hallgatójaként az ökológiát, s ezen felül a környezetpedagógiát tanulmányozni. Példaképem a kutatásban és tanításban, atyai barátom, dr. Richnovszky Andor volt, aki a bajai tanítóképző tanszékvezető főiskolai tanáráként forradalmasította a környezetpedagógiai nevelést, oktatást. Engem soha nem tanított, de szemléletben Ő nyújtotta a legtöbbet. Halála után jöttem rá, főként a számomra addig ismeretlen írásai elemzése, emlékeim rendezése kapcsán, hogy milyen mélyen hitte a teremtett világ rendjét. Úgy, ahogy azt szerintem csak egy hívő ökológus láthatja át. Az egyik ok tehát az, hogy Richnovszky Bandi emléke kötelez a tovább-gondolkodásra.

A másik ok: világnézetileg elkötelezett iskolában, református, vallásomat gyakorló, biológus tanár vagyok. Sokszor kerülök olyan helyzetbe, hogy a tudományt megpróbálják ütköztetni a hittel. Holott a hit és a tudomány nem ellentétei egymásnak. Így van ez a környezetpedagógiával is. Úgy vélem, a környezetpedagógia tudományának alap-megközelítése fakadhat a hitből is.

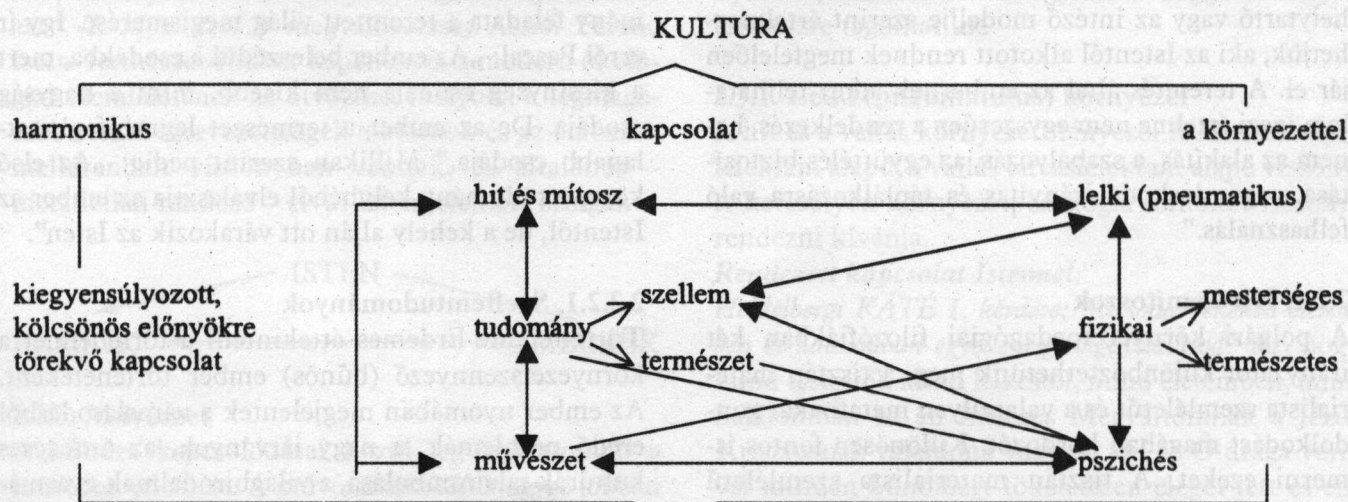
Eddigi ismereteim alapján arra keresem a választ, hogy felépíthető-e református hitünk és a tudományosság elve alapján egy keresztyén környezetpedagógiai stúdium. Természetesen e dolgozat időbeli és terjedelmi

korlátai miatt csak vázlat lehet. Később azonban talán kiinduló pontja is egy nagyobb lélegzetű munkának.

1.2. A keresztyén környezetpedagógia rendszere

Az ökológia alaptétele az, hogy az élőlények csak a számukra megfelelő környezetben élnek. Így van ez az emberrel is. Csakhogy az ember különös sajátossággal bíró élőlény. Az „átlépő ember”, hitünk szerint képes transzcendens kapcsolatokra, s ezek a kapcsolatok alapvetően meghatározzák egyéniségét (hit), társaslelkületét (vallás). A manipulációs, a kommunikációs és a szocializációs adottságai alapján kultúrában él. Az emberi lét egyben a kultúra jelenléte. A kultúra egyik definíciója az lehet, hogy az egyes ember harmonikus kapcsolatban van a környezetével. A keresztyén környezetpedagógia rendszerét ebből a definícióból vezetem le.

A táblázatból kitűnik, hogy minden mindennel kapcsolatban áll. A világ – a keresztyén környezetpedagógia szempontjából is – egységes egész. Az embert kultúráltsága teszi homo sapiensszé (bölcse), amennyiben ettől eltér homo tyranosszá (zsarnokká) lesz. Miután az ember Teremtőtől hitet és bölcseséget kapott, a hívő, vallását gyakorló ember számára nincs és nem is lehet más lehetőség mint a sapiensi lét. Természetesen nem mondhatom, hogy ettől eltérő alapokon nyugodva nincs más üdvözítő lehetőség a környezetpedagógia szempontjából. Úgy gondolom azonban, hogy nekünk, keresztyén pedagógusoknak ez megfelelő útmutató lehet a környezetpedagógiai nevelés-oktatás megoldásához. A stúdiumot – elfogadása esetén – keresztyén középiskolák fakultációjaként, illetve a keresztyén felsőoktatás speciálkollégiumi anyagaként lehetne bevezetni.

„És vevé az Úr Isten az embert és helyezé az Éden kertjébe, hogy *művelje* és *őrizzé* azt.” (I. Móz. 2, 15)

2. A keresztyén környezetpedagógia tematikája

A zsidó-keresztyén környezeti gondolkodást gyakran vádolják voluntarista szemlélettel, s ennek igei magyarázatát is megadják Mózes I. könyve 1. 26. alapján: És monda Isten: *“Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra; és uralkodjék a tenger halain, az ég madarain a barmokon, mind az egész földön, és a földön csúszó-mászó állatokon.”* Itt meg is állnak, pedig a megoldáshoz csak egy kicsit kellene tovább olvasni a Szentírást. Ugyanis itt még nem fejeződött be a teremtés. Az ÚR a hetedik napon határozza meg az ember feladatát: *“És vevé az Úr Isten az embert és helyezé az Éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt.”* (I. Móz. 2.15.) Úgy gondolom, hogy az a helyes út, ha erre az ígére alapozzuk a keresztyén környezetpedagógia elkötelezettségét, küldetését.

2.1. Harmónia

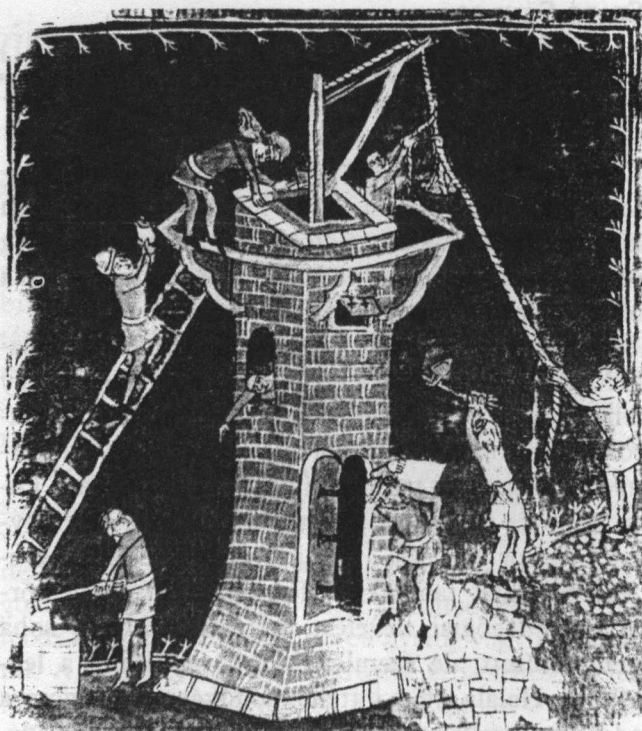
A harmónia kiegyensúlyozott, kölcsönös előnyökre törekvő kapcsolat. A keresztyén, evangéliumi lelkületű ember harmóniáját hite határozza meg. Ehhez azonban önmagunk békességére kell törekednünk. (Lásd még: Kálvin: Isten megismerése: Isten és önmagunk megismerése; Isten ismerete nélkül nincs igazi önismeret; A hit Isten megismerésének előfeltétele.)

2.2. Kapcsolatok

A kultúrált embert kapcsolatai minősítik. A kapcsolatok lehetnek fölé- és alárendelők, illetve mellérendelők. Mindig tudni kell azonban, hogy melyik szférában vagyunk. A voluntarizmussal vádolók az uralkodást emelik ki. A hívő ember számára viszont az uralkodás más szemléletmódot jelent. Az öko-teológia egyik neves képviselője Konrad Hilpert ezt vallja: „A bibliai szövegek nem engedik meg, hogy az abszolút uralkodó modellje szerint értelmezzük az embernek a teremtés rajta kívüli része fölötti uralkodói megbízatását. Ezt a feladatkört csak a helytartó vagy az intéző modellje szerint értelmezhetjük, aki az Istentől alkotott rendnek megfelelően jár el. A teremtés által az embernek adott teljhatalom igazi értelme nem egyszerűen a rendelkezés, hanem az alakítás, a szabályozás, az együttélés biztosítása, a gondoskodó irányítás és táplálkozásra való felhasználás.”

2.2.1. Hit és mítoszok

A polgári környezetpedagógiai filozófiákban két irányzatot különböztethetünk meg, a tisztán materialista szemléletűt és a valamilyen metafizikai gondolkodást magában hordozót. Különösen fontos ismerni ezeket. A tisztán materialista szemléletű irányzatok nehezen küzdenek meg a világ egységes rendjével. Híven tükrözi ezt a GAIA – elmélet. (Lásd: 2.2.2.2. fejezet). A keleti vallások öko-filozó-

Rudolf von Ems Világkrónikája 1360

fiáinak alaptétele az, hogy a keleti kultúra embere természetisztelőbb mint a nyugati világ embere. Ez természetesen relatív, valójában alapot nélkülöző megállapítás vallástalan természetimádó emberek számára azonban vonzó lehet. A keresztyén környezetpedagógiával foglalkozóknak ismerniük kell a hinduizmus, a buddhizmus, a sintoizmus, a kínai világszemlélet (jin-jang) természettel kapcsolatos alaptételeit. Különösen fontos a bibliai az Isten-Ember-Természet kapcsolatok alapos ismerete. Az őriző és művelő keresztyén ember felelőssége. (Lásd még: Kálvin: A Világ teremtése; Az ember teremtése; Az Isteni gondviselés.)

2.2.2. Tudomány

A tudomány az igazolt ismeretek rendszere. A tudomány feladata a teremtett világ megismerése. Így ír erről Pascal: „Az ember beleszédül a csodákba, mert a kicsinység csodája nem kisebb, mint a nagyság csodája. De az ember a természet legmegfoghatatlanabb csodája.” Millikan szerint pedig: „Az első korty a tudomány kelyhéből elválasztja az ember az Istentől, de a kehely alján ott várakozik az Isten”.

2.2.2.1. Szellemtudományok

Történelem: Érdemes áttekinteni a történelmet a környezetszennyező (bűnös) ember történeteként. Az ember nyomában megjelentek a városiasodásból eredő problémák, a nagy járványok, az öntözéses kultúrák talajrombolása, a világbirodalmak gyarmatosítása, az őskultúrák és az őstermészet leigázása.
Nyelvészet: Környezetpedagógiai szempontból nagyon fontos áttekinteni nemzetünk helyzetét. Ezt

kiválóan megtehetjük Karácsony Sándor segítségével, kinek kitűnő gondolatai vannak a „Magyar észjárás” illetően. Nyugati orientáltságunk van keleti gondolkodásmóddal. A magyar nyelv sajátosságai közösek a népdalokkal, népszokásokkal, hagyományokkal. Ezek a kultúraformák sajátos „magyaros” logikával bírnak.

Szociológia: Környezetpedagógiai szempontból vizsgálni kell az ökológiai és az ökonómiai társadalmakat, a javak elosztásának típusait, a fenntartható fejlődés (Római Klub, Burtland jelentés, Riói Konferencia) és az aktuálpolitika kapcsolatát, a Hatalom és az uralkodás törvényszerűségeit. (Lásd: Kálvin: A lelki és a polgári kormányzásról; A polgári kormányzás szükségessége; A polgári felsőbbtség feladata és tekintélye. Max Weber: A Protestantismus, mint a kapitalizmus lelkiismerete.)

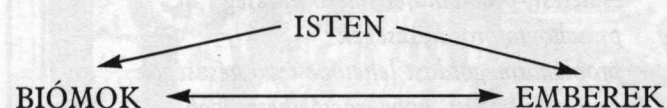
2.2.2.2. Természettudományok

A keresztyénség és a természettudomány kapcsolatának története talán a következőképpen vázolható föl. Középkor: egyház a tudomány ellen (Kopernikusz); XVIII-XIX század: tudomány a keresztyénség ellen (Descartes, Rousseau, Voltaire, Darwin, Freud); XX. század: a gondolkodás forradalma (Einstein, Planck, Heisenberg).

„Az ökológia reménytelen reménye” (Supraindividualis Organisatio szintjei, kapcsolatai, diverzitás, biómok, GAIA – elmélet.)

2.2.2.3. A keresztyén környezetpedagógia mint interdiszciplína

A keresztyén környezetpedagógia interdiszciplína. A hit és erkölcs, a tudomány, a művészet ötvözete. A keresztyén környezetpedagógia filozófiájának legjobban a *neo-franciskánus metafizikai demokrácia* felel meg, amely gyakorlatilag a keresztyén környezetpedagógia alapigéjének („*És vevé az Úr Isten az embert és helyezé az Éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt.*” /I. Móz. 2.15./) megvalósulása; Assisi Ferenc Isten-Természet-Ember képének, és a modern ökológiai szemléletének az ötvözése, melyben a legmagasabb rendű szervezettségek a biómok és az emberek mellérendelt viszonyban vannak, és általános – metafizikai rendező – elvül Isten jelenléte szolgál.

2.2.3. Művészet

A kultúra kapcsolódásai közül legtitokzatosabb a művészet jelenléte. A művészi alkotások egyre jobban kiszorulnak környezetünkben. Tucatárgyak, -könyvek, -filmek vesznek körül bennünket. Érdemes áttekinteni néhány olyan értéket, amelyet az iskolai gyakor-

latban, környezetpedagógiai szempontból „alaplínek” tekinthetünk.

*Görög-Római művészet környezetpedagógiai szemmel,
Honfoglaló eleink természetes művészete,
A reneszánsz művészet és az ökológia,
Kazettás mennyezetű templomaink üzenete,
VIII. Zsoltár, „Ó, felséges Úr, mi kegyes
Istenünk...” kezdetű
LXVI. zsoltár, „Örvendj egész föld az Istennek...”
kezdetű
Assisi Ferenc: Naphimnusz
Szentgyörgyi Albert: Psalmus Humanus*

Szent-Györgyi Albert:

Psalmus humanus

*Uram, ki vagy Te?
Szigorú Atyám vagy-é,
Vagy szerető Anyám,
Kinek méhében a Mindenség megfogant?
Te vagy maga a Világegyetem?
Avagy a Törvény, amely uralja azt?
Csak azért alkottad az életet, hogy kioltsad ismét?
Te alkottál engem, vagy Téged én,
Hogy megosszam magányom és meneküljek felelősségemtől?
Isten! Én nem tudom, Ki vagy,
De Hozzád kiáltok nagy bajomban,
Megrettenve magamtól és embertársaimtól!
Talán meg sem érted szavaimat,
De felfogod szótlán zenémet.*

2.3. Környezet

Az egyén környezetében él. A környezet hat az egyénre és az egyén is környezetére. A kapcsolatot a kulturáltság (lásd 2.2. fejezet) határozza meg. Keresztyén környezetpedagógiai szempontból a környezetet, a miliót három egymástól függő és független részre tagolhatjuk.

2.3.1. Lelki (pneumatikus) környezet

A hit és a vallás környezeti tényező. A hit személyes lélektani alapú, a vallás társaslélektani alapú viszony. A keresztyén környezetpedagógia mindkét viszonyt rendezni kívánja.

Rendezett kapcsolat Istennel:

Heidelbergi KÁTÉ 1. kérdése: Micsoda Tenéked életedben és halálodban egyetlenegy vigasztalásod? Az, hogy mind testestől, mind lelkestől, mind életemben, mind halálomban az én hűséges Megváltómnak a Jézus Krisztusnak tulajdona vagyok, aki az Ó drága vérével minden bűnömért tökéletesen eleget tett és engem az ördögnek minden hatalmából megszabadított és úgy megőriz, hogy az én mennyei Atyám akaratára nélkül egy hajszál sem eshetik le fejemről, sőt

inkább szükséges, hogy minden az én boldogságomra szolgáljon. – Ezért Ő, Szentleke által, az örök élet felől engem biztosít és szív szerint hajlandóvá és késszé tesz arra, hogy ezentúl Őneki éljek.

Rendezett kapcsolat embertársainkkal:

Te a felebarátom vagy és én szeretnék szót érteni veled. Az ősbizalom elve alapján felebarátságomat ismeretlenül Neked adom, mert szót szeretnék érteni Veled. Mert szeretném, ha kíváncsi lennél rám, mert én is kíváncsi vagyok arra, amit mondsz, mert ismeretlenül is elfogadom a felebarátságodat. Mert az a szeretet, amellyel irántad vagyok, – nem humanista alapú szeretet (mert mindenkit szeret a humanista, csak az utcán fekvőt nem, mert lehet, hogy részeg), nem testvéri szeretet, mely az örökség osztásáig tart, nem házastársi szeretet, mely a zsörtölődésig telített – agapéi szeretet, mely Istentől van, s ezt az agapéi szeretetet remélem tőled: mert felebarátom vagy, és szeretnék szót érteni veled.

2.3.2. Fizikai környezet

A fizikai környezetünk a körülöttünk lévő, tapintható világ. Állapota azonban szoros összefüggésben van lelki és pszichés állapotunkkal, környezetünkkel is.

2.3.2.1. Mesterséges környezet

Életünk nagy részét mesterséges környezetben töltjük. Nem mindegy, hogy hogyan alakítjuk ki ezt a környezetet. Milyen anyagokból készülnek ruháink, tárgyaink, gyermekeink játékaik, ételeink, italaink, gyógyszerül használt szereink. Hogyan védekezünk a betegségek, a káros szenvedélyek ellen, a víz-, a levegő-, a talaj-, a kommunális és a zajszennyezéssel szemben.

2.3.2.2. Természetes környezet

A keresztyén környezetpedagógia feladata, hogy bemutassa a teremtett világ szépségét, esztétikáját. Meg kell ismertetnünk a még megmaradt természeti értékeinket, és azokat a hagyományos, például a magyar nép ökológiai jellegű gazdálkodási formáit, amelyek megfelelnek a neo-franciscánus metafizikai demokrácia, mint a keresztyén környezetfilozófia alapelveinek.

Vizsgálható témakörök:

- Süllyedő bárka: a természetvédelem őrhelyei*
- Az alföldi paraszt emberek ökológiája,*
- Halászsok, pákászsok, csikászsok ökológiája,*
- Székely erdőközösségek ökológiája,*

Swájci mester

2.3.3. Pszichés környezet

Karácsony Sándor azt írja, hogy a megértés záloga a nyelv. Különösen érdekes környezetpedagógiai szempontból vizsgálni társas-lélektani alapon a nyelvet. A nyelvünk kincsére éppúgy vigyáznunk kell mint népdalainkra, népművészetünkre. Különösen veszélyes nyelvünk idegen eredetű szennyezése. (Nyelvészeti kuriózum a Fekete-Körös falvainak magyar nyelvjárása: még napjainkban is Károli nyelvezetét beszélik, hiszen elzártságukban a Biblia volt az egyetlen nyelvi „adatbankjuk.”)

Humanista pszichológiák zsákutcája: A polgári pszichológiák alapvetően jó szándékú szerzői (Maslow, Allport, Erikson...) a humanizmust állítják előtérbe. A humanista eszmék azonban a jó szándék ellenére sok-sok csapdát rejtnek.

A legnagyobb értéknek azt tartják,

hogy mindenki megvalósítsa önmagát. „Az én számomra én vagyok a legfontosabb személy. Ez csak természetes. Vagy nem(?)”, már inhumánus magatartás, egyértelműen az ÉN-t emeli trónra, Kapcsolatait már csak tükörnek tekinti, melyben az öngigazolását kívánja látni. Az egoista ember alkalmatlan a környezetvédelemre. Aki Isten útján jár, nem esik ebbe a csapdába, hiszen a keresztyén lét alapfeltétele az önmegtagadás, ha Jézus a példakép. Isten mindenből kibontakoztatja személyisége legjavát.

3. A keresztyén környezetpedagógia gyakorlata

A keresztyén környezetpedagógia gyakorlatában, mint a keresztyén nevelésben legfontosabb a példamutatás. Elsősorban szemléletet kell kisugározni, ez bármely tanórán direkt, vagy rejtett módon megtörténhet. A környezetpedagógia minden tanórára bevihető, de a tanórákon kívül is művelhető.

Környezetpedagógiai szempontból a közoktatásban szereplő tanulók nevelésekor fejlesztendő:

- kommunikációs készségek*
- észlelési, problémafelismerő készség*
- pszichomotoros készségek*
- problémamegoldást lehetővé tevő készségek*
- együttműködési, kooperációs készségek*

4. Összegzés

Nehezen fogalmazom meg az összegzést. Nyilván vázlat ez, s ebből adódóan torzó. Sok mindent rá kell tenni majd, ha lesz folytatása. A magyar ökológia atyja, Juhász-Nagy Pál azt írja egyik művében: „Korántsem henye, könnyű kérdés: vajon hogyan

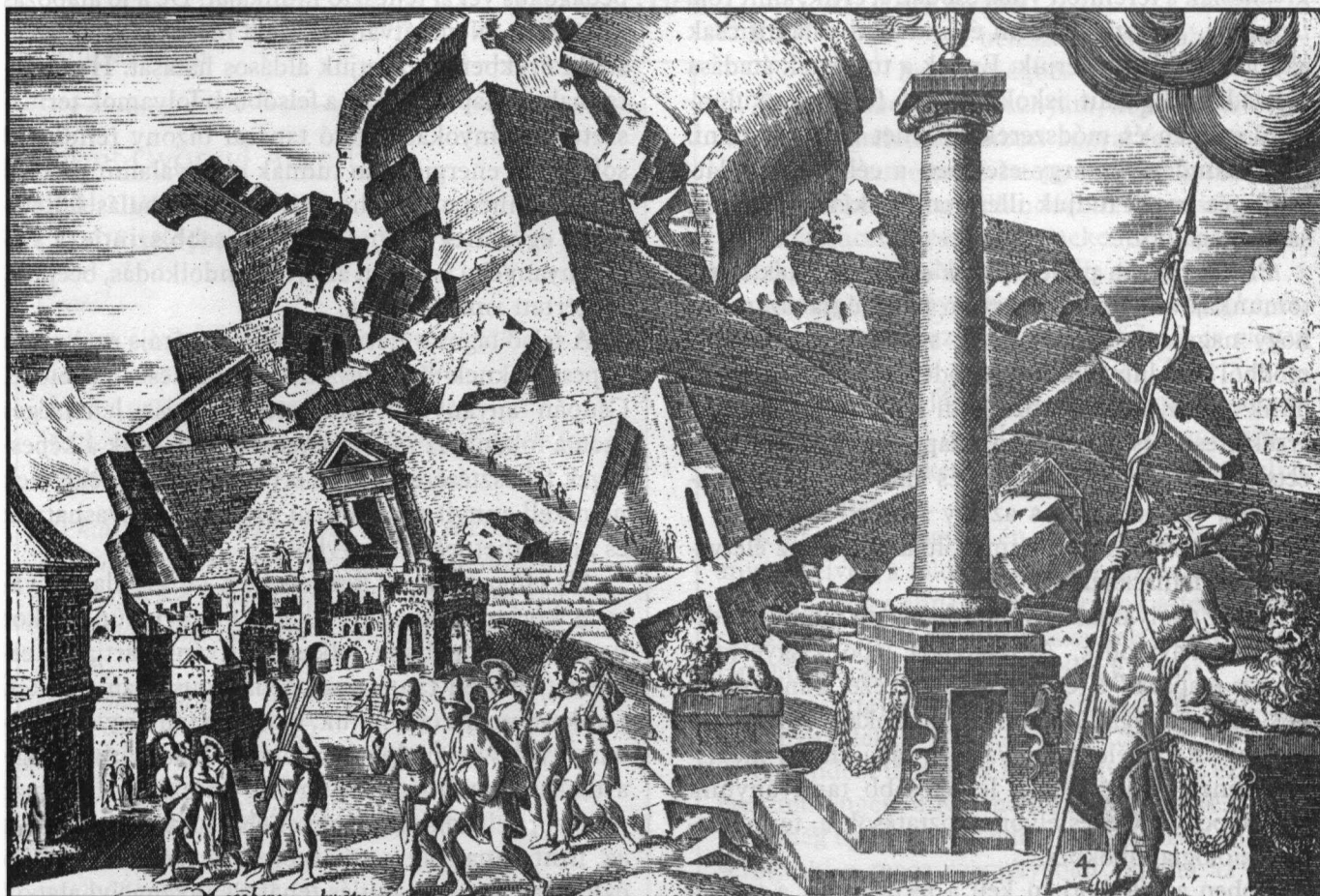

egyesíthető ez a sokféle elem, aspektus az új „természetlátás” kialakításában? – az eklekticizmus, akár a szinkretizmus lehető elkerülésével, úgy, hogy ne tévedjünk el a mai irányzatok tarka-barka dzsungelében. A ma vajúdó problémák sokaságát – érezhető – csakis egy „új alázat” szelleme kapcsolhatja össze, amelynek kialakítása nagyon sok mindennek mondható, csak éppen könnyű egyszerű feladatnak nem., Talán nem is az „új alázat” hiányzik, hanem csak az alázat. Ehhez pedig nincs is másra szükség – de más lehetőségünk sincs mint –, hogy visszatérjünk a gyökerekhez. Mert „ha a gyökér szent az ágak is azok.” (Róm. 11. 16)

5. Felhasznált irodalom

Andorka Rudolf: Bevezetés a Szociológiába, OSIRIS, 1997.
 Atkinson et alii.: Pszichológia, OSIRIS, Budapest 1999.
 Az ember és Környezete a történelemben, Olvasókönyv, NSZI, Bp. 1991.
 Benedek István: A tudás útja, Gondolat, Bp., 1976.
 Ember és környezete, Tanári kézikönyv, NSZI, 1991.
 Énekeskönyv, Magyar Reformátusok Használatára, MRE, Bp. 1957.
 Fekete György: Művészet és reformátusság, in. Református értelmiség új utakon, „1992-es Szárszói Konferencia” anyaga, MRE Bp. Ráday nyomda 1993.
 Gábor György: Gondolatok könyve, Magvető Kiadó, Bp., 1990
 Gulyás Pálné et alii.: Természeti, környezeti nevelés mint a nevelés megújításának lehetősége TKTE, Bp., 1993.
 Hablicsek László: Népeségfejlesztés Magyarországon és Európában, ELTE TTK, Bp., 1992.
 Havas Péter: Környezeti nevelés pedagógiai és pszichológiai alapjai, in Gulyás Pálné et alii.: Természeti, környezeti nevelés mint a

nevelés megújításának lehetősége TKTE, Bp., 1993.
 Herman Ottó: A magyar halászat könyve 1-2 köt. Bp., 1887.
 Juhász-Nagy Pál, Zsolnai László: Az ökológia reménytelen reménye, ELTE TTK, Bp., 1992.
 Juhász-Nagy Pál: Vázlatok az ökológiai kultúra tematikájához, TKTE, Bp., 1992.
 Kálvin János: Tanítás a keresztyén vallásra, 1559. – MRE Zsinati Iroda Sajtóosztály, Bp., 1986
 Kamarás István: Íme, az ember, Oktatókutató Intézet, Edukáció Könyvkiadó, 1990.
 Karácsony Sándor: Hatalom alá vetett ember, Harmat-KOINON-IA, Budapest-Cluj, 1995.
 Kontra György: Karácsony Sándor, OPKM, Bp., 1995.
 Kovács I. Gábor: Reformátusok a mai magyar társadalomban, in. Református értelmiség új utakon, „1992-es Szárszói Konferencia” anyaga, MRE Bp. Ráday nyomda 1993.
 Kulbertné Virág Zsuzsa: Népi hagyományok felelevenítése, Iskolakultúra, Természet-tudomány, OKI IV. évf. 13.
 Lang Jánosné: Keresztyén hit és a természettudományok tanítása, in. Evangéliumi nevelés, Bencés Kiadó és Terjesztő Kft., Pannonhalma, 1996.
 Nánási Irén: A humánökológia mint transzdiszciplina, ELTE TTK, Bp. 1992.
 Pálhegyi Ferenc: Hit és lélektan, in. Református értelmiség új utakon, „1992-es Szárszói Konferencia” anyaga, MRE Bp. Ráday nyomda 1993.
 Persányi Miklós (szerk.): Közös jövőnk, Merzögazdasági Kiadó, Bp., 1988.
 Szent Biblia: ford.: Károli Gáspár, Magyar Bibliatársulat, Bp. 1995.
 Tálasi István: Kiskunság, Gondolat, Bp., 1977.
 Vajdovíchné Visy Erzsébet: Az óvodás és kisiskolás korú gyerekek környezeti nevelésének stratégiai elvei, Iskolakultúra, Természet-tudomány, OKI IV. évf. 13.
 Vizi Istvánné: A kisiskolások környezeti nevelése, Iskolakultúra, Természet-tudomány, OKI IV. évf. 13.

Philipp Galle (XVI. sz.)

BERÉNYI GYÖRGYNÉ

Világra nyíló gyermekszívekkel

A természetismeret tanítása alapfokon

Az ember a teremtett világ része, domináns része, mert Istentől átruházott felelőssége van benne. „És vevé az Úr Isten az embert és helyezteté őt az Éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt.” (Mózes I. 2.15.)

Megéljük-e ezt a felelősséget, s át tudjuk-e adni gyermekeinknek?

A fogyasztói társadalom létérdeke az önző, nyájba terelhető ember, aki mindig többet és újabbat akar, tekintet nélkül környezetére. Ez a magatartás szükségszerűen vezet – mai divatos szóval élve – az ökológiai krízishez.

Vajon lesznek-e utódaink, akik megépítik a régi romokat, megújítják az ösvényeket, utat mutatnak embertársaiknak a természetes életbe? Akik képesek lesznek túllátni a virtuális agy mosáson, gondolkodva, hittel létezni. A jövő nagy kérdéseire jó, hogy nem tudjuk a biztos választ. Így mindig marad egy maroknyi remény.

Hinnünk kell, hogy érdemes felelősen gondolkodó gyerekeket nevelnünk. Olyan gyerekeket, akik kíváncsiak a teremtett világ csodáira, értik, amit róla tanulnak. Szeretni, védeni és művelni valamit csak akkor lehet, ha ismerjük. Ennek a tudásnak átadása a feladatunk, amit iskolatípustól függően, különböző szinten és módszerekkel lehet megvalósítani. Mint minden tantárgy esetében a célokat kell látnunk, és hozzá tudjuk illeszteni diákjaink életkori sajátosságaihoz.

Piaget francia pszichológus egész életének kutatómunkájával bizonyította a pedagógia számára, hogy nagyon csekély velünk született tapasztalási módból kiindulva hosszú fejlődési utat kell megtennünk ahhoz, hogy fokozatosan haladva a valóságot érzékletesen és cselekvően letapogassuk, majd képzet szinten, végül formailag és műveletileg megismerjük, elrendezzük, s az így szerzett ismeretet a tájékozódásban, a feladatmegoldásban, és az életvezetésben felhasználjuk.

Ma ez a folyamat az oktatásban gyakran időrendileg összekavarodik. Az iskolába lépő kisgyermek „hozza magával” a természeti környezet iránti ösztönös kíváncsiságát, szereti az állatokat, érdeklődik irántuk. Ez az életkor a valóság tapasztalati megismerésének ideje. Még a legokosabb tanítványunk sem képes tényleges elvonatkoztatásokra, természetes fiziológiai okokból.

Ebben az életkorban kell a természetet a természetben tanítani. Mindent, amit lehet a kezükbe adni,

megvizsgáltatni. A tankönyvek és munkafüzetek, a két dimenzió világa nem alkalmas a valóság megismerésére. Különösen a városi gyerekek életéből gyakran kimarad az érzékletes és cselekvő letapogatás, nincs meg az a tapasztalati alap, amire a tanított fogalmakat rakjuk. Azonnal elvonatkoztatunk, holott erre sem a tapasztalati képzettársítás, sem az életkorra jellemző gondolkodási művelési szint nem elegendő.

Fölösleges erőlködés második osztályban megtanítani a cserjeszint, lombkoronaszint fogalmakat, s a példákat lehet tovább sorolni. Ezekről a gyermek nem lesz okosabb, szókincse nem lesz választékosabb, pusztán megtanulja, nem kell mindent érteni ahhoz, hogy másnap ötöst kapjon. A feldolgozatlanul vagy korán tanított ismerettel a mechanikus, gondolkodás nélküli tanulásra szoktatjuk diákjainkat, amelynek nagy része elfelejtett ismeretanyaggá válik, és hasznos energiákat vonunk el a gondolkodás fejlesztésétől.

Az alapfokú oktatásban is azonnal mérhető ismereteket akarunk produkálni, s ezzel igazolni, hogy a pedagógus végzi fejlesztő munkáját. De a jó alapozás nem ilyen. Nem látványos, nem mérhető, csak a későbbi években érezhetjük áldásos hatását. Ha elmaradnak az alapok, akkor a felsőbb évfolyamok természettudományokat oktató tanárai bizony rendkívül sok idő és energia árán tudnak csak valamit pótolni ebből. Ehhez az alaphoz tartozik a tanulás feltételének egyénileg a lehető legmagasabb szintje, a stabil anyanyelvi ismeret, az értő gondolkodás, beépült, megértett ismeretanyag.

A felső tagozat heti négy magyar órája ezeknek a képességeknek a fejlesztését nem teszi lehetővé. Csupán anyanyelvi ismeretek átadása lehetséges ezen a fokon. Ha időt és energiát fordítunk a képességek fejlesztésére, a jól és értve olvasó gyerekeknek nem kell annyit magyarázni azt, amit elolvashatnak és megérthetnek a könyvből.

Ha ehhez társul a kezdeti évek tapasztalati anyaga és kíváncsiságukat is sikerül megőriznünk akkor nem csupán néhány lelkes tanítvány tartja a természetismereti tantárgyak pedagógusaiban a lelket. Gyakran nem a célt látjuk, hanem a tantárgyat, a pillanatnyi követelményt. Kutatások bizonyítják, hogy a tanórán hallott tananyag nagy részét a diák már másnapra elfelejti. Az ismeret elsajátítása éppen ezért az írott tananyag segítségével történik a felsőbb évfolyamokon. A tanulás tehát az anyanyelvi alapok függvénye a természettudományok esetében is.

A számolási feladatok sikeressége a matematikai alapoktól függ. Ha a százalékszámításra elegendő időt és energiát fordítottak matematikából, akkor az általános iskolai kémia órákon nem kell azt újra tanítani vagy a tudás helyett sztereotípiává gyakoroltatni.

Iskolánkban nagy gondot fordítunk az alapok az elsajátíttatására. Ez pedig csak megfelelő időráfordítással lehetséges. Meg szokták kérdezni: „Minek az előnyére?” Mi úgy gondoljuk, a helyes kérdés: „Minek az előnyére?” Az átlagos képességű gyerekek ugyanis kevesebb idő elegendő a tananyag elsajátítására, ha alapkészségei a tanuláshoz megfelelően kidolgozottak. A gyenge képességű tanulók a tananyag nagy részét bármilyen tantárgyból elfelejtik. Velük szemben is kötelességünk, hogy kevés, de stabil alapismeret és készség birtokában legyenek. Szemléletükben kialakítsuk a tiszteletet a teremtett világ iránt, megtartsuk érdeklődésüket.

Református iskoláink pedagógusaiként elengedhetetlenül szükséges, hogy az embert, az egyént lássuk oktatásunkban, a különböző talentumok lehetőségét és felelősségét, hogy gyermekeink biztos alapokat kaphassanak életükhöz, nehogy világra nyíló gyermekszívük idejekorán becsukódjon a kudarcok és a fásultság útján.

Szent-Györgyi Albert: Psalmus humanus ÖTÖDIK IMA: A FÖLD

Uram!

*Ezt a gyönyörű Földet adtad otthonunknak,
Mélyébe mérhetetlen kincseket rejtettél,
Képessé tettél, hogy megértsük művedet,
Mégkönnyítsük munkánkat, számúzzuk az éhséget és
betegséget.*

*Mi kiássuk a kincseket, hogy azokat eltékozzoljuk,
Belőlük a pusztítás félelmetes eszközeit faragjuk,
Hogy azokkal leromboljuk, mint más ember épít,
Míg azok ellenem nem fordulnak és elpusztítanak
engem,
és gyermekeim.*

*Uram! Engedd, hogy társaid legyünk az alkotásban,
Megértsük és megszépítsük a Te kezéd munkáját,
Hogy ez a mi bolygónk a béke, a bőség,
A boldogság és szépség
biztos otthona lehessen.*

Móricz Zsigmond: Hitvallás

(részlet)

A vallás lelki hatást gyakorol a hívőben.

Most olyan egyszerűen, ahogy tudom, elmondom, mi az a vallás, amit én kaptam, s amivel jó félszázadot már átéltem, anélkül, hogy különösebb lelki zavaraim lettek volna.

A *Légy jó mindhalálig*-ban elmondtam, hogy kaptam édesanyámtól az istenerzést hat- vagy hét-éves koromban.

Egy szép nyári csillagos estén kint ült velem az udvaron, egy kicsi ház előtt, egy fálan udvaron, mert azon a vidéken akkor gyümölcsfa nemigen volt, néhány akácfa állott az út melletti kerítésnél.

Felmutatott az égre, s megmagyarázta nekem a világ, a kozmosz szerkezetét, olyanformán, hogy azok az apró csillagok mind olyan égitestek, mint a mienk, a föld. De azokon túl, megint olyan végtelen távolságban tovább ugyanilyen égitestek vannak, úgyhogy ha ott egy anyácska a kisfia fejét simogatja, nemcsak a mi csillagunkra, a földre tud rámutatni, hanem még távolabbi csillagfényekre... s így tovább...

Én beleszédültem ebbe a mérhetetlenségbe.

No most, mondta édesanyám, hogy jött létre ez az egész végtelen és emberi aggyal felfoghatatlan világ?... Teremtette az Isten, és fenn is tartja, és nem fárad bele, hogy állandóan fenntartsa...

Az én kicsi anyám tehát nekem egy kozmogóniai képet adott. Nem a Biblia képét, hanem a természettudományoknak egy olyan világképét, amely eljutott hozzáig, s az ő értelmét is ellátta valamelyes szemlélettel. Ezt a fizikai képet összekötötte a kozmológiai istenfogalommal, amely nyilván évezredek óta él az emberiség tudatában.

A gyermek lelkét ez a csodálatos pillanat elragadta és fölemelte.

Különösen, hogy az én tudós és egyszerű édesanyám felvett a földről egy kis bogarat, s megmagyarázta, hogy ennek a bogárkának a teste olyan szerkezetű, mint az enyém, s ennek a testében talán még parányibb életek találnak lakást...

Megéreztettem velem a kiterjeszkedő végtelent fölfelé és lefelé.

S mindezt letette az Isten tenyerére, s ezzel eleresztett engem a Kozmoszban való életre.

S még egy útítársat adott mellém. Egy édes kísértő, aki a maga személyében vállalta az egész mindenséget: a Jézust.

UHERKOVICH ZOLTÁN:

Mi az az RKTDK?

„Magasztaltassál fel az eget felett, óh Isten!

Mind az egész földön legyen a te dicsőséged!” (Zsolt 57.6)

A természet csodálatos világáról beszélünk, Isten munkájáról alkotunk képet a Református Középiskolák Természettudományi Konferenciáján. Mi az RKTDK? A diákok szempontjából úgy is megfogalmazhatnám: az első szárnycsapások a természet gyönyörű égboltján. Minden évben sokan próbálnak valamilyen természettudományos vizsgálat révén a méltán híres magyar tudósok lábnyomán elindulni. Rendkívül jó alkalom erre ez a verseny, hiszen sokan itt szerezhetnek először élményeket, hogy milyen csodálatos az önálló megfigyelések révén az élő és élettelen természet, illetve az ember titkait fűrkészni. A jó szervezés és a többségében színvonalas előadások egyre több érdeklődőt vonzanak Kunszentmiklós városába.

A jó versenyben – a lelkes, felkészült diákokon kívül – szükség van arra, hogy az elhangzott előadások értékelése objektív és a tudományos igényeknek megfelelő legyen. A szervezők úgy próbálják ezt megvalósítani, hogy egyetemi, főiskolai oktatók, a nemzeti parkok vezetőségi tagjai, természettudományi múzeumok kutatói vesznek részt az elhangzottak pontozásában.

A diákkonferencián több kategóriában is eredményt hirdetnek: külön értékeli az állattani, növényteni, a környezetvédelmi és embertani kiselőadásokat.

Mindig azok a legsikeresebb legértékesebb dolgozatok, amelyekben a témaválasztás az életkornak megfelelő (nem próbál „egyetemi előadást” tartani), és önálló munkáról győzi meg a zsűrit. A konferencia csúcsa, amikor a díjnyertes pályázatokat a többi diák és a zsűritagok előtt a nyertesek bemutatják.

Nagyon jó látni, hogy a verseny ideje alatt a Kunszentmiklói Baksay Sándor Református Gimnázium reál szakos tanárai mellett a többi pedagógus is aktívan kiveszi a részét a szervezőmunkából, és valódi házigazdaként fogadják a többi református gimnáziumból érkező tanárokat és diákokat.

Tanító és gyermek a XVII. században (Illusztráció Comenius Orbis Pictusából)

SZABÓ SÁNDOR:

Református Középiskolák Természettudományos Diákkonferenciája

1. Az ötlet

Kunszentmiklós, szeretett szülővárosom 1994 nyarának végén ünnepelte várossá nyilvánításának 200 éves évfordulóját. Kunszentmiklós város története elválaszthatatlan a református hagyományoktól és ősi scholájától, a Református Gimnáziumtól. Végül az ünnepséget azon gondolkodtam, hogy mit is tehetnék, mit is tehetnénk azért, hogy e kisváros, a Fölső-Kiskunság Fővárosa újra a régió szellemi központja lehessen. És még az ünnepség alatt kipattant az RKTDK ötlete.

2. Miért pont RKTDK?

Biológia szakos tanárként elfogadtam, de nagyon nem szerettem, szerettem a „tesztes” versenyeket. Olyan tanulmányi verseny terve bontakozott ki előttem, ahol a diákok (és a tanárok is) szellemi kalandra vállalkozhatnak. A saját érdeklődésnek megfelelő búvárkodás, a saját tapasztalatok írásbeli és – főként (!) – szóbeli kifejezése, és az elsajátított anyag „megvédése” a cél.

Így aztán 1994 őszén meghirdettük a **Református Középiskolák Természettudományos Diákkonferenciáját**. Az RKTDK az egész Kárpát-medencét érintő rendezvény, hiszen a hazai református középiskolák mellett részt vesznek rajta az erdélyi, partiumi református gimnáziumok tanulói. Az RKTDK három korosztályban (7-8., 9-10., 11-12. évfolyam) és három szekcióban (környezetvédelem, biológia, földrajz), az egyetemi-főiskolai Tudományos Diákköri mozgalomhoz hasonló verseny. A tanulók szabadon választott témákban egy dolgozatot írnak, melyet a konferencián előadás keretén belül mutatnak be és védenek meg. Minden tanuló pályázatának rövid kivonatát egy könyvben jelentetjük meg.

Az RKTDK hangsúlya kezdettől fogva a konferencián van. Elsősorban a találkozás, a véleménycsere, a kapcsolatok kialakítása és ápolása a cél.

Hiszen még – a szükséges rangsor miatt – a „legutolsó” helyen szereplő tanuló is magasan kiemelkedik az átlagból, mert a tudományok azon területével, amit választott jóval többet foglalkozott mint más tanulók.

3. A szereplők

Az iskolák, tanulók:

Az RKTDK-n a hat év folyamán (1995-2000 között) 24 iskola 606 tanulója vett részt. Az alábbi táblázatban a felsorolt települések református középiskolái szerepelnek (az oszlopokban az egyes iskolákból érkező versenyző tanulók száma található):

	iskola	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	össz.
1.	Békés	8	14	7	10	4	8	51
2.	Budapest: Baár-Madas		10	6	10	9	2	37
3.	Budapest:Lónyay		2	3	3	6	2	16
4.	Csurgó	4						4
5.	Debrecen	29	12	9	19	6	6	81
6.	Gödöllő	1		4	6		3	14
7.	Hódmezővásárhely		17	3	12	13	17	62
8.	Kecskemét	5	7	4	5	8	10	39
9.	Kézdivásárhely			4				4
10.	Kiskunhalas	7	14	12	9	7	9	58
11.	Kunszentmiklós	20	11	10	10	5	9	65
12.	Mezőtúr	9	6	9	9	3		36
13.	Miskolc						3	3
14.	Nagyecsed		4				1	5
15.	Nagyenyed		2		4	1	5	12
16.	Nagykörös	7	20	14	5	8	9	63
17.	Nagyvárad	2	2	2	3	4	2	15
18.	Pápa				1			1
19.	Pécs		4					4
20.	Sárospatak	7					1	8
21.	Sepsiszentgyörgy						5	5
22.	Szatmárnémeti		1	3	4	7	5	20
23.	Zilah		2					2
24.	Evangelikus Gimnázium, Bp.				1			1
	összesen:	99	128	90	111	81	97	606

A felkészítő tanárok:

Az RKTDK hatéves történetében összesen 79 felkészítő tanár segítette a tanulókat munkájában. Igazán megérdemlik, hogy iskolánként és név szerint is felsoroljuk őket:

Békés: Molnárné Bányai Sára, Soósné dr. Héjja Gyöngyi, Szabó Endréné

Budapest, Baár-Madas: Gyimesi Zoltán, Jánossyné dr. Solt Anna, Kenézné Ádám Zsuzsanna, Mózsai Szabolcsné, Nagy Zsuzsanna, Varga Gábor dr., Wrábel Judit

Budapest, Lónyay: Fábriánné Jónás Éva, Pál Melinda, Székely Ilona, Tatár Mária, Csurgó: Hencz Tiborné Gál Enikő

Debrecen: Ilyés Ilona, Vály Andrásné, Várady György, Veress Bertalan dr. Veressné Létai Ágnes,

Evangelikus Gimnázium, Budapest: Csernus Mariann

Gödöllő: Horváth Zsolt, Molnár Andrea dr., Pintér Zoltán

Hódmezővásárhely: Faragóné Szénássy Emese, Ferenczi Richárdné, Hoffecker Józsefné, Karsai Béláné

Kecskemét: Sándor Zoltán, Török János István, Uherkovics Zoltán, Vargáné Lengyel Adrienn, Vetéssy Katalin,

Kézdivásárhely: Bartha Krisztina

Kiskunhalas: Balogh István, Bertalan Gábor, Bognárné Nagy Éva, Gösi Gábor dr., Vönekői Katalin

Kunszentmiklós: Balogh Mihály, Draskóczy Balázs, Kiss Attiláné, Molnár Árpádné, Mózesné Incze Margit, Polgár Sándorné, Szabó Sándor,

Mezőtúr: Csordás Lászlóné, Deák Lajos, Fekete Gáborné, Feketéné Bíró Éva, Krizsán Józsefné, Lapisné Vinter Katalin, Tóth Albert dr.,

Miskolc: Pintér Andrásné

Nagyecsed: Bakó Józsefné, Véghné Csehi Katalin

Nagyenyed: Bakó Botond, Bakó Irén, Dvoráček Ágoston, Józsa Miklós

Nagykörös: Barnáné Sztanyik Ilona, Gáspárné Hegedus Eszter, Kemmer Péter, Péntek Imre, Péntekné Szilágyi Aranka, Suba Lajos, Tök János,

Nagyvárad: Kovács Laura, Puskás Károly

Pápa: Gyarmati Zsuzsanna

Pécs: Kendeh Gusztáv, Puglics Éva,

Sárospatak: Koncz Éva, Sipos Tamás

Sepsiszentgyörgy: Máthé Dénes

Szatmárnémeti: Csapó Attila, Papp Piroska, Rémám Márta

Zilah: Mester Katalin

A zsűri:

A zsűrielnökök korunk jeles tudósai, szakemberei, akik szolgálatból vállalták, vállalják a zsűrizés nehéz, gyakran hálátlan feladatát. Feladatuk a pályadolgozatok szakmai értékelése, a konferencián, pedig a szekcióülések elnöklése. Munkájukért ezúton is köszönetet mondunk.

Fővédnökök:

A korábbi években a KTM államtitkára: Dr. Kemény Attila, helyettes államtitkára: Dr. Tardy János, tavaly Dr. Hámori József miniszter (NKÖM), idén Dr. Illés Zoltán elnök úr (Környezetvédelmi Bizottság) vállalták világi részről a Fővédnökséget. A Református Egyház részéről Dr. Hegedűs Loránt püspök úr a konferencia fővédnöke.

Plenáris előadások:

Minden RKTDK nyitórendezvényén, a megnyitót követően – mintegy a diákoknak példamutatásul – korunk kutatói plenáris előadásokat tartottak:

1995-ben: Szabó Sándor tanár, malakológus (Baksay Sándor Református Gimnázium, Kunszentmiklós): – A Felső-Kiskunság vizeinek története a Jégkortól napjainkig a malakológiai kutatások tükrében

1996-ban: Dr. Tóth Albert főiskolai tanár, elnök (GATE Főiskolai Kara, Mezőtúr, Magyar Természetvédő és Környezetvédő Tanárok Egyesülete): – Az Alföld sajátos értékei, s azok védelme

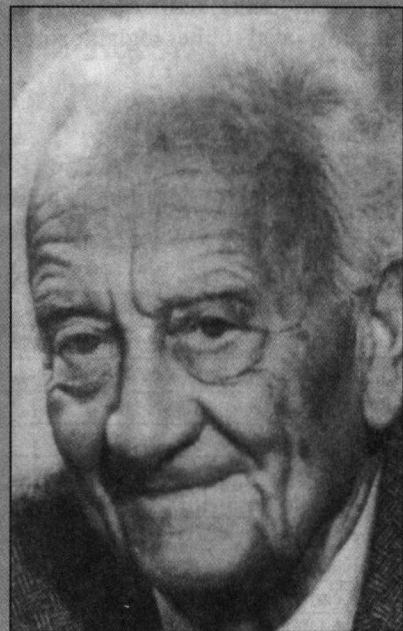

Szent-Györgyi Albert: Psalmus humanus ELSŐ IMA: ISTEN

Uram! Hatalmasabb vagy, mint az alkotásod,
És a Te házad a Világmindenség.

Én magamhoz hasonlónak véltelek,
Gonosznak, kapzsinak és hiúnak,
Ki dicsőítésemre és áldozataimra áhítozik,
Megbosszulja csekély vétségeim,
Kinek én kell, hogy házat építsen,
Míg embertársaimat hajléktalan hagyom.

Isten! Hadd dicsérjelek Téged azzal,
Hogy Teremtésed rám bízott parányi pontját
Szébbé teszem,
Elárasztom e földi létet fénnel,
Melegséggel, jóakarattal és boldogsággal.

1997-ben: *Dr. Sümei Pál* egyetemi adjunktus (KLTE, Ásvány és Földtani Tanszék, Debrecen): – **Az ember és természet viszonya a kőkortól napjainkig**

1998-ban: *Dr. Tóth Károly* ny. igazgató (Kiskunsági Nemzeti Park, Kecskemét): – **A Nemzeti Parkok szerepe a természet védelmében**

1999-ben: *Dr. Korsós Zoltán* főigazgató (Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, Budapest): – **Különleges vonzalom a bogarakhoz? (Az élővilág sokfélesége)**

2000-ben: *Csaba György Gábor* tanár (Veres Pálné Gimnázium, Budapest): – **A XX. század utolsó Napfogyatkozása**

Kiállítások:

Minden RKTDK kiegészítő eseménye volt a „Múzsám a természet” című képzőművészeti kiállítás. A kiállítás anyagát a Baksay Sándor Református Gimnázium, a református iskolarendszer és más partneriskolák tanárainak és diákjainak munkái alkották. Külön ki kell emelni iskolánk volt és jelenlegi művésztanárainak, Horváth Attilának, Madaras Lászlónak és Udvari Edinának a tevékenységét.

A képzőművészeti kiállítás mellett *Csegezy Árpád* és *Sipos Botond* rovarkiállítását és az *Alsó-Duna-völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség* tevékenységét ismertető anyagot állítottuk ki.

Az RKTDK elmaradhatatlan kiállítója *Németh László* malakológus, aki káprázatosan gazdag puhatestű és ásványkiállításával lep meg évről évre bennünket.

Művészeti műsorok:

Az RKTDK történetében hagyománnyá vált, hogy a záróünnepségen az irodalom és az ének-zene köréből, a természet által ihletet művekből összeállított műsort mutattak be a Baksay Sándor Református Gimnázium diákjai.

1995-ben: **A mindenség dicsérete** (Felkészítő tanár: ifj. Somogyi Lászlóné)

1996-ban: „**Felhőt szerettem nézni...**” (Felkészítő tanár: Csankovszkiné Taba Zsuzsa és Draskóczy Balázs)

1997-ben: **Szeretett Szentmiklós, kies Kiskunság** (Felkészítő tanár: Kustár Istvánné)

1998-ban: **Moldvai csángó hagyományok** (mesék, dalok, táncok) – **ZURGÓ** együttes

– **Hókirálynő** (Diaporámás-bemutató a gimnázium 6. osztályos növendékeinek munkáiból, felkészítő tanár: Draskóczy Balázs és Madaras László)

1999-ben: **A Természet hangjai...** (A gimnázium zeneiskolába járó tanulóinak műsora, felkészítő tanár: Tábori Ferenc)

2000-ben: **Képtelen természetrajz ...** (A gimnázium 5. osztályosainak műsora, felkészítő tanár: Derecskeyné Sipos Etelka)

„RKTDK Gála”

A II. konferencia óta a záróünnepség végén, a zsűri által legjobbnak ítélt előadásokat mutatjuk be a nagyközönségnek. Igazán felemelő az a magabiztosság, az a szakmai elkötelezettség, az a szeretet amellyel a „gálás” diákok szerepelnek. Manapság már videokazetták köröznek az egyes iskolák között, hogy a gálaműsort azok is láthassák, akik nem lehetnek itt.

6. Hogyan tovább?

E dolgozat írása közben döbbsentem rá, hogy milyen hatalmas munka van mögöttünk. Észre sem vettük! Szívesen tettük. Sok RKTDK-s már az egyetemen, főiskolán van, közülük már több szakmai folyóiratokban, konferenciákon szerepelt. Bár sok-sok kritika is ért bennünket – természetesen hibáinkon javítani akarunk – úgy érezzük, nem volt hiábavaló a célkitűzésünk.

Terveinkben szerepel az, hogy pedagógia-pszichológia és néprajz szekciókkal bővítsük a konferenciát. Szeretnénk bemutatni a legeredményesebb tanulók munkáit a Magyar Református Nevelés hasábjain. Amíg van igény, és Istentől van erőnk, bátran ígérhetjük, hogy évről évre lesz RKTDK. Szeretettel várjuk mindazokat akik eddig is megtiszteltek bennünket, és azokat is, akik ezután érdeklődnek a Református Középiskolák Természettudományos Diákkonferenciája iránt.

RTDK – diákszemmel

Csinádi Enikő Melinda

Dr. Csinádi Gerő egyetemi docens, a kiváló földrajztudós és oktató

Pályázatomat dr. Csinády Gerő egyetemi docensről, apai nagyapámról írtam. Őt sajnos nem ismerhettem, mert tíz évvel születésem előtt, 1970-ben hunyt el, de sokat hallottam róla gyermekeiktől: édesapámtól, nagynénemtől és nagybátyámtól.

Dolgozatom megírásához interjúkat készítettem dr. Borsy Zoltán egyetemi tanárral, dr. Károlyi György egyetemi tanárral – volt tanítványaival – és dr. Tóth Kálmán nyugalmazott gimnáziumi tanárral – egykori tanártársával. Jó néhány cikkét és könyvét magam is elolvastam. E források segítségével készítettem ezt a megemlékezést róla.

A pályázatban nagyapám életútját írom le. Sok szó esik benne gyermekkoráról, tanulmányairól és munkásságáról. Dolgozott gimnáziumokban és a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Földrajzi Intézetében. Legfontosabb a pedagógiai, pollenanalitikai és tudománytörténeti munkássága. Számtalan cikke, sok, református iskolák számára készült földrajzkönyve, egyetemi jegyzete jelent meg. Az életrajzi adatokat fénykép, egy interjú és egy kéziratrészlet színesíti.

A dolgozat mellékleteként összeállítottam megjelent cikkeinek, könyveinek jegyzékét.

(Témavezető:

Váradai György, Debrecen)

Dózsa László –

Zahoránszky Gergely
A Hortobágy szikes világa

Pályázatunk a Hortobágy szikes világának kialakulásával és növényvilágával foglalkozik. A szikesedés kialakulásában és elterjedésében a természeti adottságok mellett a felelőtlen emberi mulasztás játszott óriási szerepet.

Köztudott, hogy a Hortobágy természetes növényzete a honfoglalás idején még erdős-füves puszta volt. Ez azonban mára füves pusztára módosult. (Többek között a civilizáció fa-szükségletének kielégítése miatt, valamint az éghajlati hatások következtében.) A szikesedés egyik oka a túlzott műtrágyázás, mivel az a talaj kémiai összetételét megváltoztatja. Emellett más hatások is nagyon megterhelték a populációkat. A növények az alkalmazkodóképességük határát érték, így fennáll a veszély, hogy a táj növényzete félsivatagos, sivatagos arculatot vesz föl.

A Hortobágy Magyarország egyik legnagyobb természeti értéke. Ha senki nem lép fel az említett veszélyek ellen, a megkezdődött folyamatok kimenetele katasztrófális lesz. Úgy gondoltuk, hogy pályázatunk – a figyelem felkeltése mellett – egyfajta mozgalom elindítója lehet a diákok körében.

Hogy hogyan tovább? Ez teljes mértékben rajtunk múlik.

(Témavezető:

Vály Andrásné,
Debrecen)

Balogh Virág – Hajdú Szilvia

Életnyomkutatások
az „Éneklő-völgyben”

1991 őszén a Baksay Sándor Református Gimnázium és a Kiskunsági Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság (KEFAG) megállapodást kötött a két évtizede használaton kívüli „Leányvárói” erdészház közös üzemeltetésére. Az erdészház azóta a sportot, a természetjárást és a természet megfigyelését szolgálja. Nevét a „Leányváró-högy”-ről kapta, ami Kunadacs, Kunbaracs és Kunspezér hármashatárában fekszik.

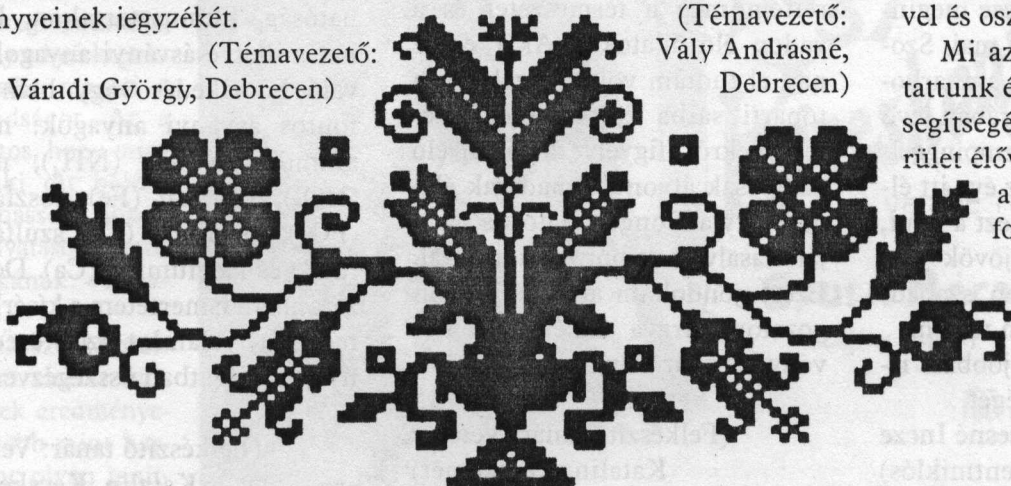
Az erdészház közvetlen környéke a KEFAG kezelésében lévő telepített erdőkből áll, de a közelében még fellelhetők pusztai tölgyesek, bokorfüzes láperdők és kőrsláp maradványai. Nagy kiterjedésű nyáras-borókások is vannak. Az erdészettörténeti jelentőségű „Hodályi fekete fenyves” szintén a közelben terül el.

A Baksay Sándor Református Gimnázium rendszeresen szervez kirándulásokat, természet-megfigyelő táborokat az erdészházba. Mi is részt vettünk ilyen táborokban 1994 tavaszán és nyarán.

Az „Erdei Iskola” célkitűzése egy szűkebb terület élővilágának megismerése volt. Kettő-négy fős csoportok alakultak ki, melyek az egyes részterületek élővilágával, vagy az élővilág más-más törzseivel és osztályaival foglalkoztak.

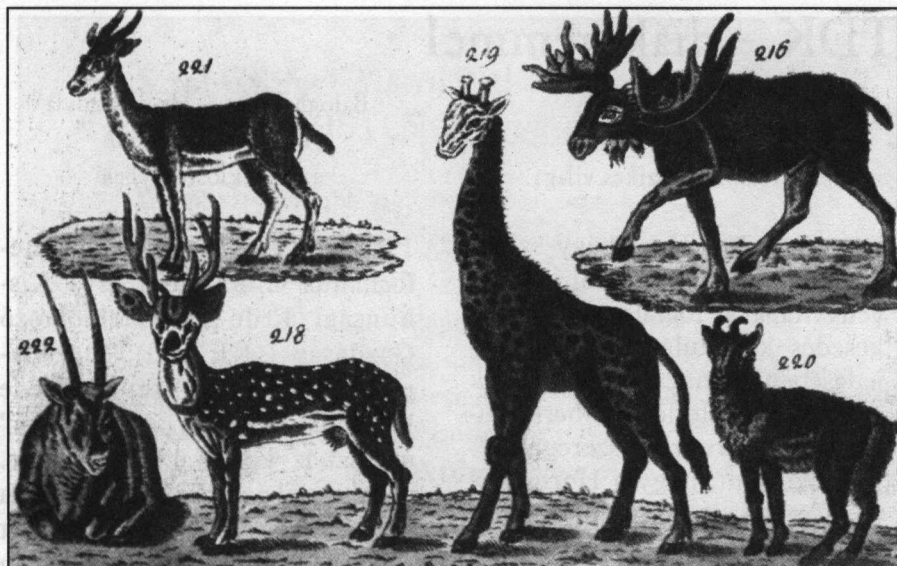
Mi az „Éneklő-völgyben” kutatunk életnyomok után, melyek segítségével megismertük a terület élővilágát. Ez a pályamunka az eddigi munkánk összefoglalása.

(Témavezető:
Szabó Sándor,
Kunszentmiklós)

Illusztráció az
Ezer esztendő c.

Milleniumi olvasókönyvből

Illusztráció Pethe Ferenc: Természethistória c. munkájából

Kamondy Livia
Kamond és környéke

Kovács András
A Péteri tó növény- és állatvilága

Kamond egy kis falu. A település a mese szerint a mocsárral körülvett Marcal szigetre épült. Nevét a kelta kámen (magyarul kemény) szóból származtatják. A falu története és a vele kapcsolatos mondák szorosan összefüggnek a környéken valamikor egyedüli, állandóan használható, Marcalon átvezető gázlóval, a történelmi hármass megyehatárral és a betyárvilággal.

Éghajlatában az óceáni hatások itt az alföldinél jobban érvényesülnek. Ez a klíma nagyon kedvező a mezőgazdaság és a vadgazdálkodás számára.

Kamond őslakosai magyar evangélikusok. A lakosság csökkenése az utóbbi pár évben megállt, a falu közművesítése megindult. Nevezetessége a mai Szociális Otthon és parkja, ami arboretum; valamint a határában levő Dabróka betyárcsárda kempinggel.

Apám ősei több száz éve itt élnek. Nagyon szeretem ezt a falut, amikor csak lehet, eljövök ide. Ha itt vagyok, minden szabadidőmet a falu határában töltöm.

Jó lenne, ha még jobban ismerném ezt a kis községet.

(Témavezető: Mózesné Incze Margit, Kunszentmiklós)

Én magam már kiskorom óta gyakran jártam ki ide hétvégeken pár természetrajongó gyerekekkel együtt dr. Bankovics Attila ornitológus vezetésével. Bújtuk a nádat, a bokrokat, és mi kisebbek kapkodva próbáltuk meghatározni a látott madarakat, több-kevesebb sikerrel. Különösen nagy öröm volt számomra a tavaszi-ősz madárvonulásokkor segíteni a madarak befogásánál, meggyűrésénél. Nagyobb nyári esőzések idején az egész napi talpalás, nézelődés után nagy szatyor, természetesen a vezetőnk által leellenőrzött gombával indultunk hazafelé.

Én tulajdonképpen ezeken az egész napos barangolásokon szerettem meg a természetet és a vadon élő állatokat. Akár egész nap el tudtam volna nézelődni a tóparti sásba épített megfigyelőhelyekről, figyelve a tóban élő vagy csak átvonuló madarak életét, vagy a Dongér-csatorna partján hasalva a csiborok vadászatát. Ezért gondoltam arra, hogy dolgozatom tárgya a Péteri tó növény- és állatvilága legyen.

(Felkészítő tanár: Vetéssy Katalin, Kecskemét)

Töröcsik Kálmán
Szikes puszták védelmében

„A földet nem apáinktól örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön, hogy úgy adjuk vissza, ahogy megkaptuk...” Ezért kell megvédenünk minden talpalatnyi földet, mely még érintetlenül maradt. Egy ilyen pusztán, amely a Kiskunság észak-nyugati részén Jászkarajenő mellett helyezkedik el, töltöttem minden nyaramat néhány évvel ezelőttig.

A rendszerváltás után ezek a területek magántulajdonba kerültek. Örömmel hallottam, hogy azt a gyepet, melyen én oly sokszor jártam, védetté nyilvánították. Nagyszüleim is részesültek a kárptólásból, és visszavásárolták az ősi családi birtokot. Mikor évek múltán először jártam ott, nem figyeltem fel az ősgyepre, mert egy része szántóföld volt. Azt, hogy ez is egyike azoknak az ősi állapotban megmaradt területeknek, melyek szántás, vegyszerezés és egyéb emberi behatás nélkül vészelték át az államosítás és az újra magántulajdonba kerülés időszakát, csak később tudtam meg. Ekkor kezdtem el megfigyeléseimet, vizsgálataimat.

Ezen puszták és az általam védettségre ajánlott szikes terület sajátossága a különösen magas sótartalom. Kutatómunkám során gyűjtött víz- és talajmintát a következő szempontok szerint vizsgáltam meg: szín, morzsolhatóság, humusztartalom, kémhatás illetve ásványi anyagokban való bővelkedés vagy hiány. A fontos ásványi anyagok: mész, ammónium ion (NH_4), nitrit (NO_2), vas ion (Fe), foszfátion (PO_4), kloridion (Cl), szulfátion (SO_4) és kalciumion (Ca). Dolgozatomban ismertetem a kísérletek menetét, valamint azok eredményeit táblázatban összegezve.

(Felkészítő tanár: Vetéssy Katalin, Kecskemét)

VETÉSSY KATALIN

Tehetséggondozás a Kecskeméti Református Kollégium Gimnáziumában

A Kecskeméti Református Kollégium Gimnáziumának biológia-földrajz szakos tanáraként úgy tapasztalom, hogy nem véletlen, kik kerülnek ki a tagozatos osztályokból. Harmincöt éves tanári pályafutásom ideje alatt mindig tanítottam biológia tagozatos osztályban is, ahová kezdettől fogva azok jártak, akik el akartak érni valamit biológiából, így egyértelmű volt, hogy milyen irányba kell velük haladni. Az osztályok többségében persze, csak később döntenek a fakultációról. Ezért elsődlegesen az a célom, hogy a gyerekek érdeklődését felkeltsem a biológia iránt, hogy megszerettessem a tantárgyat.

Mindenféle foglalkozást nagyobb létszámmal indítunk. A tehetség előbb-utóbb úgyis megmutatkozik, kiválasztódik a többi közül. Én nem tudok „kipécézni” egy-két gyereket, hogy na, most ez lesz az én emberem – s akkor azzal külön foglalkozom, minden versenyen őt indítom és éveken keresztül annak az egy-két tanulóknak az eredményeiből élek. Ezért inkább mindenkinek lehetőséget adok a versenyzésre. Ebben a tanévben például 7-12. osztályig több mint 80 tanítványom vesz részt egyénenként és csapatban a különböző versenyeken, pályázatokon. Ők kezdetben mind egyformán készülnek, de aki a második forduló után a döntőbe jut, azzal természetesen már külön foglalkozom.

Szeretem, ha sok tanítványom indul a versenyeken, mert így maguk a diákok is látják, hogy bízom bennük, és annál inkább igyekeznek. Mégis, nem egyszerűen a versenyekre akarom felkészíteni a fiatalokat: nagyon örülök annak, ha sikerük van egy-egy megméretésén, de a jó felkészültség és a felvételi még fontosabb. Aki végigcsinálja a sok „edzést”, versenyeredmény nélkül is megtapasztalja, hogy a befektetett munka megéri a fáradságot. Az a fontos, hogy mindenki ott boldogulhasson, abban a hivatásban, amit magának választott.

Összeszámlálva az elmúlt évtizedek eredményeit, több mint harminc olyan tanítványom van, aki

az OKTV-n legalább miniszteri dicséretet kapott, tizen pedig az első tíz között végeztek. A sikeres szerepléshez alapvetően két dolog szükséges. Jó észbeli adottság és szorgalom. Kitartó és fegyelmezett munka. Nagy súlyt fektetek arra, hogy diákjaim tudjanak gondolkodni, új összefüggéseket meglátni, éppen ezért mindig újabb és nehezebb feladat elé állítom őket. A magasabb szintű problémákat azonban csak azok tudják megoldani, akik megtanulták az alapokat is. Diákjaim sokszor morgolódnak, hogy túlságosan szörszálhasogató vagyok, és túl aprólékosan vesszük a leckét. Később aztán ráéreznek, hogy a lelkiismeretes munka megtérül, hogy minden apró kis ismeretnek meglesz a haszna, amikor már gondolkodni kell, és új oldaláról kell megközelíteni a feladatokat.

Bár a társadalmi környezet nem kedvez a hitben és lélekleben gazdag embereknek, mégis úgy érzem, kötelességérzetben, kötelességteljesítésben különbség van az állami és a református iskola diákjai között. Volt olyan tagozatos osztályom, ahol tudtam, hogy sokkal többre lennének képesek a gyerekek, de egyáltalán nem használták ki a tehetségüket. Persze, a Kecskeméti Református Kollégium Gimnáziumában is volt olyan tanítványom, akit a legmagasabb rendű asszociatív gondolkodás jellemzett, miközben másodjára sem jutott be az orvosira, mert épp csak az „aprólékot” nem volt hajlandó megtanulni. Az ilyeneket sajnálom a legjobban. A mai világ, sajnos, azt sugallja a tehetséges gyerekeknek, hogy vegyen mindent könnyedén, mert elég, ha jó esze van. Az ész azonban kevés, ha hiányzik a kitartó szorgalommal

megszerzett alaptudás. Az iskola feladata, hogy segítsen a világ által sugalmazott tévhitek eloszlatásában. Például úgy, hogy még nagyobb teljesítményre ösztönzi a gyerekeket. A siker ráadásul a többi tanuló szempontjából is nagy húzóerőt jelent.

Szeretném, ha munkánkat nagyobb megbecsültség övezné, amikor azt a nem könnyű feladatot vállaljuk, hogy sok átlagos képességű gyereket is eljuttatunk az érettségiig, felvételeiig.

Pelle Beáta és Molnár Sándor

Teher alatt nő a pálma

Beszámoló a felvidéki református iskolák helyzetéről

A református egyháznak a Trianon után Csehszlovákiához csatolt gyülekezeteiben több mint 250 elemi iskola működött. A Csehszlovák Köztársaság igyekezett az oktatást centralizálni, ezért megvonta a felekezeti iskolák államsegélyét. Ebben a helyzetben a falusi gyülekezetek nagy áldozatok árán tudták megtartani az elemi iskolákat, de a középiskolák fenntartására már a városi közösségek nem voltak képesek. Az 1938-as államfordulat után néhány évre ez a lehetőség újra megadatott.

A felvidéki református iskolák működését valamennyi magyar iskolával együtt 1945 tavaszán tiltották be. A jogfosztottság éveit követően 1949-ben nyílhettek meg újra a magyar iskolák, de már egy újabb politikai helyzetben, amelyik nem tűrte meg az egyházi iskolákat. Ellentétben a magyarországi iskolákkal az 1950-es évek elejének államosításai már csak az épületeket érintették.

Az 1989-es forradalom után az egyházban munkálkodók nem éltek a szabadság adta lehetőségekkel. Ez abból fakadt, hogy gyülekezeti tagjainkat meglepéssel töltötte el pusztán az a tény, hogy az elmúlt időszakban nem fordultak el az egyháztól. A szabadság viszont sok olyan érzést előhozott a többségi nemzetben, amit az „internacionalizmus” a szőnyeg alá söpört. Megerősödött a Szlovák Nemzeti Párt társadalmi befolyása és a liberálisan gondolkodó baloldal is. A szlovákiai magyar reformátuság újra kettős szorításba került. De ez a szorítás ekkor már cselekvésre ösztönözte a gyülekezeteinket.

Az első református alapiskola 1992-ben született meg a csallóközi Alistálon. Ezt csupán 1997-ben követte a második, Rozsnyón. Mindkettő más körülmények között jött létre és kezdte meg működését. Alistálon az alapítás gondolata a gyülekezetben született meg, Rozsnyón viszont a meglévő állami magyar általános iskola tantestülete szeretett volna kiválni, és ezt csak úgy látták megvalósíthatónak, ha a református gyülekezet létrehoz egy alapiskolát. 1999 szeptemberében két református alapiskolával – Érsekkéty és Martos – valamint a rimaszombati Tompa Mihály Református Gimnáziummal bővült egyházunk közoktatási intézményeinek sora.

Intézményeink működése egyáltalán nem felhőtlen. Lépten nyomon rengeteg gátba, akadályba, mesterségesen létrehozott problémákba ütközünk, melyek leküzdése nagyon sok energiát vesz igénybe.

Az ellenállásnak itt is két mozgatórugója van. Az elmúlt évtizedek örökségeként a társadalom többsége közömbösen, kisebb része pedig ellenszenvvel tekint minden egyházi létesítményre. A másik oldalon pedig Szlovákiában a hatalom megszerzésének és megtartásának még mindig egyik eszköze a nacionalizmus. A református iskolák tanítási nyelve pedig a magyar.

Minden valószínűség szerint ennek tudható be az is, hogy a fordulat után megalkotott egyházi iskolákról szóló törvény nem lett összehangolva a már meglévő törvényekkel, joghézagok keletkeztek vagy olyan átfedések, amelyek kétértelmű magyarázatot engednek meg. A kétértelműség

lehetőségét kihasználva járási és kerületi szinten ott próbálják gátolni tevékenységünket, ahol tudják. Református iskoláink igazgatói egyet értenek abban, hogy az eredményes munkálkodást leginkább az állami hivatalnokok önkényeskedése veszélyezteti. Ez az önkényeskedés, szinte kézzelfoghatóvá válik az anyagi támogatás terén. A 90-es évek derekán eltörölték a viszonylag jól átlátható normatív támogatást, és törvényileg nem szabályozták az állami segítség elosztásának módját. Ez azzal járt, hogy a kegyelt iskolák valamivel többet kaptak, mint ami a működésükhöz kellett, a kegyvesztettek viszont aránytalanul kevesebbet. Talán mondanom sem kell, melyik csoportba tartoznak református iskoláink. Mindezeket és számos más nehézséget nem csak mi, hanem minden más egyházi intézmény is szándékos, művileg előállított problémának tart.

Református iskoláink közössége két fronton is megpróbál harcolni a problémákkal. Az Iskolaügyi Minisztériumban elindult egy folyamat, mely minden bizonnyal azt eredményezi, hogy az egyházi iskolákról szóló törvényeket megpróbálják úgy megváltoztatni, hogy kizárják a félremagyarázások lehetőségét. Nem kis előrelépésnek számít, hogy az új rendeletet előkészítő bizottságba meghívtak minket is, hogy számoljunk be mindazokról a problémákról, melyeket a régi rendelet vont maga után.

Egyházon belül is megindult a változás. Mindeddig az egyes intézményeknek kellett harcolniuk egyen-egyenként a fennmaradásukért. Megszületett azonban a közoktatási intézményekről szóló szabályrendeletünk (jelenleg az elfogadás stádiumában van), amely lehetővé teszi egy Közoktatási Tanács létrejöttét. Ennek a tanácsnak a feladata, hogy koordinálja, összefogja, és minden téren segítse közoktatási intézményeink munkáját. Nálunk sajnos még nincs lehetőség arra, hogy olyan szakmai intézmény jöjjön létre, mint Magyarországon és Erdélyben a pedagógiai intézet. Elsősorban az emberi erőforrás hiányzik hozzá. Szeretnénk továbbra is kihasználni azokat a szakmai lehetőségeket, amelyeket a budapesti RPI és a magyarországi református iskolák nyújtanak.

A megalkotott szabályrendelet elfogadásával lehetőség nyílik arra, hogy felépüljön a református közoktatási intézményeink rendszere. A jövőben szeretnénk elérni, hogy az egyes iskolafokok szorosabban kapcsolódjanak egymáshoz. Három vagy négy gimnázium létrehozásán gondolkodunk. A rimaszombati már működik, a lévai gimnázium 2000 szeptemberétől kérte besorolását a középiskolai hálózatba, ezen kívül szükségesnek látjuk a Bodroghözben és igény esetén a Csallóközben is a gimnázium létrehozását. Ezekhez a gimnáziumokhoz bázisiskolák kapcsolódnának, amelyek száma az igénytől és a lehetőségektől függ. Erre azért van szükség, hogy a szülők tartva magukat a keresztségben vállalt fogadalmukhoz, református szellemben nevelhessék gyermekeiket az alap- és középfokon is.

Köszönjük mindazoknak az intézményeknek és egyéneknek az imádságait, tanácsait és támogatásait, akik az elmúlt években segítették az iskoláink létrejöttét és működését.

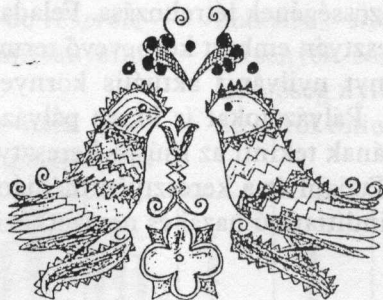
HOPPÁL PÉTER

A református kollégiumok első pécsi diák-népművészeti találkozója

A millenniumi esztendő örövendetesen bőséges programpalettájára rég vágyott rendezvényt álmódott meg a Pécsi Református Kollégium. S a megvalósítás sem késett. A református iskolák I. pécsi diák-népművészeti találkozójára szinte megmozdult az ország. Március 3-4-re Pápa, Csurgó, a budapesti Baár-Madas meg a Lónyay, Gödöllő, Kiskunhalas, Debrecen, Kecskemét és Pécs összesen több mint 100 jelentkezőt delegált. (Jellemző az érdeklődés nagy voltára, hogy a legutoljára jelentkező békési csoportot helyhiány miatt már nem tudta fogadni a szervező fél.) Az ingyenes részvétellel meghirdetett rendezvényre a kiírás szerint népi kézművesek, népdalénekesek, szóló táncosok, hangszeres szolisták, népi zenekarok és táncegyüttesek egyaránt érkeztek.

A gimnázium humán munkaközössége, mint a rendezvény szervezője az első találkozót seregszemlének szánta: a népi kultúrával foglalkozó diákok és tanárok találkozója volt ez a hétvége. Az alkalom rangját meghatározta, hogy kitűnő pécsi és országos jelentőségű előadók, szakemberek, kutatók vállalták a szakmai zsűriben való részvételt és egy-egy nagyhatalmú előadás megtartását. A rendezvény fővédnöke és „szellemi gazdája” dr. Andrásfalvy Bertalan és Kobzos Kiss Tamás mellett Kertész Attila karnagy, a pécsi Kodály Zoltán Gimnázium és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára, dr. Szabó Szabolcs karnagy, magyar-ének szakos tanár és Molnár János, a Mecsek Táncegyüttes művészeti vezetője volt.

Dr. Andrásfalvy Bertalan Népi kultúránk az ezredfordulón című nyitóelőadása után a pénteki program a házigazda Pécsi Református Kollégium művészeti csoportjainak bemutatkozásával folytatódott. Felléptek az ideai tanévtől órarendi keretben néptáncot tanuló általános iskolások dunántúli táncokat járva, majd a gimnazista néptánc szakkör a magyar nemzet szabadságharcos-forradalmi lelkületét tükröző koreográfiát mutatott be Fordulj, kedves lovam címmel. Ezt követően a gimnázium kórusa népdalcsokrot énekelt, majd Bartók, Ligeti, Bárdos népdalfeldolgozásait adta elő Hoppál Péter karnagy vezetésével. Ezután Kölcsey-Gy. Gergely 12. osztályos tanuló Kodály Székely keserves című zongoraművét szólaltatta meg. Befejezésül pedig a színjátszó kör előadta Rideg Sándor Indul a bakterház című regényének Baka Sára által készített rövidített házi dramatizált változatát.

Az est Berecz András előadó-művész fergeteges, népi humorral teli énekes-mesés előadásával folytatódott, amely nagy sikert aratott a hallgatóság körében. A pénteki nyitóestét természetesen táncház zárta a Tárogató zenekar és Vass Oszkár, illetve Papp Viktória tánctanítók közreműködésével. A gimnázium képzőmű-

vészei az aula színpadképét saját munkájukkal díszítették, melynek motívuma a rendezvény szímbólumává is vált, és ugyanez jelent meg linómetsetként a kiosztott okleveleken.

A szombati nap a seregszemle, a zsűri elé járulás napja volt. A különböző kategóriák résztvevői felváltva mutatták be produkcióikat, amiből kialakult az esti gálaműsor résztvevőinek sora.

A zsűri a hagyományos gyakorlattól eltérően nem kívánta a résztvevőket helyezésekkel rangsorolni, így a kiemelkedő szereplésért 10 dicsérő oklevelet osztott ki. A méltán nagyszerű gála után Kobzos Kiss Tamás tekerős, kobzos, hosszúfurulyás előadása következett, melyen az előadó a népi dallamokat megszólaltatva végigénekelte 1000 éves államiségünk történetét. A vendég debreceni Szikes népzenei együttes fergeteges hangulatot teremtő muzsikálásával, táncházzal tette feledhetlenné a hajnalig tartó rendezvényt.

A búcsúesten kialakult spontán ismerkedés és beszélgetés során a kollégák egyetértettek abban, hogy a találkozót - talán átgondolt új feltételekkel - újra meg kell rendezni. Igény mutatkozott a tanárok szakmai továbbképzésére is. Reméljük, hogy az ideai hagyományteremtő pécsi találkozó a jövőben is folytatódhat hozzájárulva népi kultúránk ápolásához a hazai és határon túli református iskolákban.

„Ez a tánc a legényké, nem a házasembereké”

Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesülete

alapszabály-tervezet

1. A Keresztyén Környezetvédők Egyesületének célja:

A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesületének célja a keresztyén vallású, lelkületű, a környezetvédelem kihívásait felvállaló egyének közösségének létrehozása. Feladata a magyar keresztyén kultúra tárgyi és szellemi környezetének ápolása, a keresztyén embert körbevevő természet gondozása. A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesülete véleményt nyilvánít aktuális környezet- és természetvédelmi kérdésekben, akciókat szervez szükséges esetekben. Pályázatokat ír ki, és pályázatokon vesz részt célkitűzéseinek megvalósítása érdekében. Különös feladatának tekinti az ifjúság keresztyén lelkületű környezeti nevelését. Ezért konferenciákat és táborokat szervez. Tagjain és a keresztyén médián keresztül kapcsolatot tart a gyülekezetekkel. Együttműködik más, hasonló indíttatású hazai és nemzetközi környezetvédő szervezetekkel, mozgalmakkal.

2. A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesületének jelképei:

Alapigéje:

„És vevé az Úr Isten az embert és helyezé az Éden kertjébe,
hogyan művelje és őrizze azt.” (I. Móz. 2.15.)

Címere:

Pecsetje: a címer körüli felirattal: *Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesülete, 2000*

3. A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesületének tagsága:

A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesületének tagja lehet bárki, aki az egyesület célkitűzéseit elfogadja, az egyesület munkájában aktívan részt kíván venni, és az egyesület munkájához tagdíjával hozzájárul. Az új tagok felvételéről – kettő régi tag ajánlásával – az elnökség dönt. Az egyesület tagjai választásra jogosultak és választhatók az egyesület tisztségviselőinek megválasztásakor. A tagság megszűnik a tag halálával, kilépésével, a tagság megszüntetésével, 2 éves tagdíj elmaradásával. A tagságra méltatlanná válást a közgyűlés mondja ki.

4. A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesületének vezetősége, székhelye:

A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesületének munkáját az Elnökség (elnök, titkár, 3 elnökségi tag) irányítja. Az Elnökség minimum 3 havonta ülésezik és állást foglal az egyesületet érintő kérdésekben, előkészíti a beszámolót a közgyűlésnek. Az egyesület anyagi javait a pénztáros kezeli. Utalványozási joga a titkárnak, ellenőrzési joga az elnöknek van. A pénzforgalmat és az éves beszámolót az Ellenőrzési bizottság (1 vezető és 2 tag) jóváhagyásával lehet a közgyűlés elé terjeszteni. Az egyesület vezetőségét a közgyűlés választja, mandátumuk 3 évre szól.

A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesülete székhelye:

A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesülete számlaszáma:

5. A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesületének működése:

A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesülete non-profit szervezet. Az egyesület tagjai és vezetői munkájukért tiszteletdíjban nem részesülhetnek. Az egyesület tiszteletdíjat kívülállóknak sem fizethet. Az egyesület vagyont nem halmoz fel. Az egyesület legfőbb fóruma a közgyűlés. A közgyűlést évente legalább egyszer kell összehívni. Rendkívüli közgyűlést kell összehívni akkor, ha azt legalább 3 elnökségi tag és a tagok 10%-a írásban a napirend megjelölésével kéri. A közgyűlésen az elnökség beszámol az előző év munkájáról, pénzügyeiről, és előterjeszti a következő év programját és pénzügyi terveit, bemutatja az új tagokat, és dönt az esetleges kizárásokról, és a tagdíjak mértékéről. A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesülete nevében nyilatkozatot tenni, bármilyen tevékenységet felvállalni csak az elnökség beleegyezésével lehet.

6. Záró rendelkezések:

A Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesülete alapszabályátbírótság szám alatt bejegyezte. Az alapszabály módosítására csak az egyesület közgyűlése jogosult..

BOGNÁR JÓZSEF

A tanulmányi versenyekről

A tehetséges és szorgalmas tanítványainknak meg kell adnunk a reális önértékelés lehetőségét. A tanulmányi verseny tanártól, diáktól egyaránt több munkát igényel, de részvételünk növeli az iskola jó hírét, és segíti tanítványaink bejutását a felsőoktatási intézményekbe.

Az iskolák, tanárok feleletértékelése nem lehet abszolút, szükséges tehát a másfajta megmérettetés

is, hogy később az OKTV-n, és a főiskolai, egyetemi felvételen is helytálljanak tanítványaink. A megmérettetés emberi, szaktárgyi fejlődést jelenthet diákjaink számára, arról nem is beszélve, hogy a versenyek során ismerkedésre, kapcsolattartásra is lehetőség nyílik. Reméljük, egyre több és jobb eredményről tudunk majd hírt adni.

	Iskola	Németh László Anyanyelvi 3 alk.	Szavaló - verseny 3 alk.	Történelem Benda Kálmán 3 alk.	Történelem Millen-nium és Évszázadok 1 +3 alk.	Angol nyelv 1 alk.	Matematika 3 alk.	Fizika 3. alk.	Kémia 1 alk.	Természettudományos diák- konferencia 3 alk.	Művészeti Triatlon 3 alk.	Összes pont- szám
1.	Hódmezővásárhely	9	*	8	6	10	9	10	7	6	10	75
2.	Baár-Madas, Budapest	7	10	7	9	-	8	5	3	10	6	65
3.	Kiskunhalas	5	6	2	5	-	8	7	6	8	5	52
4.	Debrecen	-	5	7	1	7	6	*	10	9	4	50
5.	Kecskemét	6	3	4	4	8	10	9	8	1	-	53
6.	Gödöllő	10	*	10	10	5	1	2	-	2	6	46
7.	Lónyay, Budapest	9	8	9	2	-	3	1	4	*	9	45
8.	Nagykőrös	6	*	5	-	2	4	6	9	4	7	43
9.	Kunszentmiklós	-	*	2	8	4	7	-	5	7	-	33
10.	Pápa	-	7	2	1	-	5	8	-	-	8	31
11.	Miskolc	-	2	5	7	-	2	*	5	-	8	29
12.	Mezőtúr	6	4	-	1	9	-	1	-	5	-	26
13.	Sárospatak	-	1	-	-	3	7	3	5	-	3	22
14.	Pécs	-	9	-	3	-	*	-	2	-	-	14
15.	Békés	-	-	3	3	-	*	4	-	3	-	13
16.	Csurgó	-	*	-	-	-	*	-	5	-	-	7

Eligazítás a táblázat értelmezéséhez:

A táblázat a közismereti tantárgyakat tartalmazza. Örvedetes, hogy a német nyelv kivételével valamennyi tárgy szerepel iskoláink versenyében. (A táblázat az RPI Hírlevelében – 1996. január és 1999. december – közölt eredmények alapján készült. Tehát csak azon versenyek eredményeit tudtuk felhasználni, melyekről a rendező iskola hírt adott.) Egyes versenyeken a magyarországi evangélikus gimnáziumok tanulói illetve határainkon túli református gimnáziumok is részt vettek.

Pontszámítás (a kimutatás számértékei):

- Az egyes tantárgyakban az 1-3. (szavalóverseny) ill. 1-6. helyezetteket pontoztuk, csökkenő számértékben 6-1-ig.
- Tantárgyakon belül az összesítésnél az 1-10. helyezést kapta a 10-1-ig csökkenő pontokat.
- Azonos pontszám esetén több iskola is kaphatta ugyanazt a rangsort.
- Azoknál az iskoláknál, amelyek a versenyen részt vettek és nem végeztek az első tíz helyen, az adott pontszám helyén * jelet találunk.

Tanulmányi versenyek, és az azt megrendező középiskolák

Áprily Lajos Országos Református Középiskolai Szavalóverseny

III. 1997. Pápai Református Kollégium Gimnáziuma

IV. 1998. Lévay József Református Gimnázium, Miskolc

V. 1999. Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma

Németh László Anyanyelvi Napok

1997., 1998., 1999. Budapesti Lónyay Utcai Református Gimnázium

Benda Kálmán Országos Református Történelmi Csapatverseny

1997. Gödöllői Református Líceum

1998. Budapesti Lónyay Utcai Református Gimnázium

1999. Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma

Millicentenárius

1996. Baár-Madas Református Gimnázium, Budapest

Magyar Évszázadok Történelmi Diákkonferencia

I. 1997. Baksay Sándor Református Gimnázium, Kunszentmiklós

II. 1998. Baksay Sándor Református Gimnázium, Kunszentmiklós

III. 1999. Baksay Sándor Református Gimnázium, Kunszentmiklós

Országos Református Angol Nyelvi Verseny

1999. Szegedi Kis István Református Gimnázium, Mezőtúr
Református Középiskolák Országos Matematikaversenye
V., VI., VII. Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma

Országos Református Fizikai Feladatmegoldó Verseny

1997., 1998., 1999. Bethlen Gábor Református Gimnázium,
Hódmezővásárhely

Országos Református Kémiai Verseny

1999. Kiskunhalasi Református Kollégium Szilády Áron
Gimnáziuma

Református Középiskolák Természettudományos Diákkonferenciája

III. 1997. Baksay Sándor Református Gimnázium, Kunszentmiklós

IV. 1998. Baksay Sándor Református Gimnázium, Kunszentmiklós

V. 1999. Baksay Sándor Református Gimnázium, Kunszentmiklós

Művészeti Triatlon

III. 1997. Budapesti Lónyay Utcai Református Gimnázium

IV. 1998. Budapesti Lónyay Utcai Református Gimnázium

V. 1999. Budapesti Lónyay Utcai Református Gimnázium

1996/97-es tanév

Magyar nyelv	3. hely	Mezőtúr
	10.	Kecskemét
Történelem	1.	Baár-Madas, Budapest
	5.	Pápa
Angol nyelv	3.	Gödöllő
Matematika	7.	Baár-Madas, Budapest
Latin nyelv	7.	Kunszentmiklós
Francia nyelv	5.	Baár-Madas, Budapest
Földrajz	3.	Gödöllő
	10.	Baár-Madas, Budapest

1997/98-as tanév

Magyar irodalom	1. hely	Baár-Madas, Budapest
	6.	Baár-Madas, Budapest
Latin nyelv	1.	Kunszentmiklós
	8.	Hódmezővásárhely
Angol nyelv	2.	Baár-Madas, Budapest
Francia nyelv	2.	Baár-Madas, Budapest
Német nyelv	2.	Lónyay, Budapest
Történelem	3.	Gödöllő
Mezőgazd. gépész	1.	Mezőtúr
	2.	Mezőtúr
	8.	Mezőtúr

1998/99-es tanév

Magyar nyelv	4. hely	Kecskemét
	7.	Baár-Madas, Budapest
Magyar irodalom	3.	Gödöllő
	9.	Gödöllő
	10.	Lónyay, Budapest
Földrajz	9.	Gödöllő

A MAGYAR KOZTARSASAG OKTATASI MINISZTERE

Református Pedagógiai Intézet
Papp Kornél igazgatóhelyettes részére
1440 Budapest, Pf.:5

8/24/2000.

Tisztelt Igazgatóhelyettes Úr!

Köszönöm, hogy megtisztelt levelével és elküldte számomra a Magyar Református Nevelés című pedagógiai szakfolyóirat első számát.

Engedje meg, hogy ezúton kívánjak e hiánypótló szakmai kiadványnak hosszú, sikeres „pályafutást”, valamint Önnek és munkatársainak további eredményes munkát és jó egészséget.

Budapest, 2000. március 16.

Tisztelettel

Pokorni Zoltán

Politikai Államtitkár

Ügyiratszám: X/13/2000.

Papp Kornél igazgatóhelyettes úrnak
Református Pedagógiai Intézet

Budapest

Tisztelt Igazgatóhelyettes Úr!

Köszönettel vettem a 2000. február 11-én kelt tájékoztató levelét valamint a Református Pedagógiai Intézet kiadásában megjelent Magyar Református Nevelés c. pedagógiai szakfolyóirat első példányát.

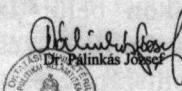
Örömmre szolgál, hogy a folyóirat a református nevelés és a magyar református oktatáspolitikai ügyét kívánja szolgálni az alapfokú nevelési-oktatási szinttől a középfokon át, a felsőfokú oktatásig és képzésig.

Kívánom, hogy a pedagógiai szakfolyóiratnak a jövőben is magas színvonalon töltsen be szerepet, támogassa a tanulást, a művelődést és a magyar református oktatás-nevelés ügyét, ezen keresztül a főlemelkedés lehetőségét.

Budapest, 2000. március 16.

Üdvözlettel:

Melléklet: 1 db. megrendelő lap

Dr. Pálkás József

AZ RPI HÍRLEVELEBŐL

A kárpátaljai református iskolákért akció

Kárpátaljáról 2000. március 14-én megérkezett a várt elszámolás a hazai református intézmények adományainak felhasználásáról. Az adományból a következők szerint részesültek a kárpátaljai református intézmények:

	Nagybereg	Nagydobrony	Tivadarfalva	Összesen
XII. 14.	1.972,54	1.236,56	4.379,76	7.588,86
II. 2.	3.391,42	1.677,76	242,97	5.312,15
III. 14.	1.690,10	1.430,00	4.135,80	7.255,90

2000 áprilisától az adományok célba juttatását – más formában – felújítjuk. **A felajánlásokat továbbra is várjuk** a következő számlaszámra: 10403136-31300708-70070000.

A nemzeti családpolitikai koncepció keretében a Közoktatási Modernizációs Közalapítvány, a Szociális és Családügyi Minisztérium valamint az Oktatási Minisztérium közös pályázatot hirdet: KOMA XXV. A család és az iskola együttműködése

A pályázat célja: A család és iskola élménygazdag együttműködési formáinak és tartalmának támogatása annak érdekében, hogy felerősödjének az érték közvetítésben a családi és iskolai nevelő hatások. Támogassa a családi életre nevelést azáltal, hogy a tantervbe illesztett foglalkozásokba bevonja a családokat. Az Európai Unióban követett családpolitikához hasonlóan a szabadidőben nyújtott szolgáltatások bővítésével kíván a családok egymás közötti mintaadására alkalmas együttműködési modelleket nyújtani. Kiemelten támogatja az együttműködésben a hagyományteremtés szándékával tervezett programokat.

Pályázni lehet: Új vagy már kidolgozott példatértékű programokkal, együttműködési formák ismertetésével:

1. amelyek a szülői, civil és egyházi szervezetek részvételével (bevonásával) szolgálják a nevelő-oktató munkát, az érték közvetítést egy adott intézmény tevékenysége keretén belül,
2. a szabadidőben családdal közösen szervezett eseményekkel. Egy-egy pályázó 50-200 ezer Ft közötti összegű támogatást igényelhet.

Pályázhatnak: iskolák, civil szervezetek, szülői szervezet(ek), szülők olyan pályázattal, melyben az együttműködés megfelelően dokumentált.

A pályázat formai feltételei:

3. A pályázatot 2000. május 2-ig kell benyújtani, illetve feladni a Közoktatási Modernizációs Közalapítvány címére (1054. Budapest, Báthory u. 10.)

4. Pontos és teljesen kitöltött és aláírt adatlap. A nyomtatvány átvehető Budapesten, a KOMA titkárságán, a Megyei Pedagógiai Intézetekben, valamint letölthető az Internetről is (a KOMA honlapjáról **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**) Adatlapot postán is küldünk, amennyiben közepes méretű, felbélyegzett, megcímezett válaszborítékkal igénylik azt.

5. A pályázatot kísérő adatlapot **három**, a pályázatot és a mellékeltet **két-két** példányban kell benyújtani (melléklet lehet, pl. videokazetta, hanganyag, kiadvány)

6. Két darab felbélyegzett, megcímezett közepes méretű válaszboríték.

A hiányosan kitöltött, válaszboríték nélküli és nem megfelelő példányszámban érkezett pályázati anyagot a KOMA Titkársága nem tudja fogadni, azokat postafordultával visszaküldi! Minden pályázó értesítést kap, a nyertesek listáját nyilvánosságra hozzuk.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

– Az intézmény rövid (1-2 oldalas) bemutatását (személyi és tárgyi feltételek, diákságának létszáma, összetétele stb.)

– A tervezett pedagógiai fejlesztő munka bemutatását (célok, szervezeti formák, tartalom, módszerek, eszközök stb.)

– Az együttműködés dokumentumait

A pályázatok értékelése:

A szakértők és kurátorok az értékelés során kiemelten figyelembe veszik az alábbi szempontokat:

– hagyomány teremtés az iskolai és a szülői ház együttműködésében,

– kapcsolattartás nevelő-oktató munkát szolgáló szakmai-módszertani megoldásai,

– a kapcsolattartás formái (ezen belül a család szemlélet formálására alkalmas új szervezeti formák), az együttműködés területei és témakörei (életkor szerint differenciáltan a kisiskolásoknál, a felső tagozatban, a középfokú intézményekben),

– az ún. problémás családokkal való foglalkozás, a problémás családok gyermekeinek bevonása a közös családi szabadidős programokba,

– a hátrányos helyzetű gyerekek családjával kapcsolatos speciális gondok és megoldási lehetőségek (pl.: a szabadidős tevékenységekben, szakköri vagy önképzőköri csoportokban, szünidei foglalkoztatás keretében stb.)

– a szülők beavatása a nevelő-oktató munkába

A nyertes pályázó és a KOMA szerződést köt, ami egyebek mellett tartalmazza, hogy 2000. december 1-jéig a pályázó köteles a kapott összeggel pénzügyileg hitelesített számlákkal elszámolni, és szöveges szakmai beszámolót készíteni. Ennek hiányában a támogatást vissza kell fizetni.

Eredményhirdetés: 2000 júniusában.

Ezer esztendő

Millenniumi Olvasókönyv – Millenniumi Daloskönyv

(Propaganda vagy nemzetépítés)

Munkahelyi íróasztalomon az Ezer esztendő című kötet. Tudós kollégám egy pillantást vet rá s máris azonosítja: „Szóval ez az a propaganda könyv!” Nem, nem, lucidus elméjű barátom, a körültekintő forráskritikára sokat adó jeles történész nem olvasta, nem is lapozgatta az Ezer esztendő című művet. Most látja először. Újságjában azonban olvasta, hogy a miniszterelnök valami propaganda kiadványt kezdett osztogatni az adófizetők pénzén. Lám, így lehet megrontani Millenniumunk talán legmeghatóbb s leg-távlatosabb kezdeményezésének tiszta örömét. Szükség tehát írunk róla, hogy minél többen jól értsék s adják is tovább, miről van itt valójában szó.

A magyar millennium kormánybiztosának, Nemeskürty Istvánnak kezdeményezésére készült a Millenniumi Olvasókönyv Ugrin Aranka szerkesztésével s a Millenniumi Daloskönyv Falvy Zoltán szép összeállításában. A tanév folyamán minden általános iskolás elsősünk méltó, ünnepi körülmények között ajándékként kapja meg a két értékes kötetet, amelyeket Gazdag Sándor díszített gyönyörűen erdélyi keresztszemes hímzsminták nyomán készített rajzaival. A 2000 szeptemberében induló tanév elsőseivel együtt kétszázötvenezer kisdíák viszi haza a magyar családi otthonokba a nemzetépítést szolgáló ikerkönyvet.

Az olvasókönyv első oldalán áll hangsúlyosan, mint egy szegeletkő, Kölcsey kétsoros epigrammája, az Emléklapra:

„Négy szócskát üzenek, védj jól kebeledbe, s fiadnak Hagyd örökül, ha kihúnysz: *A haza minden előtt.*”

Vélhetőleg nem tudatosan, de talán nem is véletlenül pontosan a könyv középső, 228. oldalára került mintegy tartópilléreként Vörösmarty négysorosa: Magyarország címere. Ennek utolsó sora mondja a honról:

„Naggyá csak fiaid szent akarátja tehet.”

Alatta Széchenyi gondolata: „Legyünk igazi hazafiak, nem annyira szájjal, mint inkább vállal!” A

könyv záróköve Illyés Gyula Haza a magasban című verse, amely arról a hazáról szól elemi erejű emelkedettséggel, ami egyen-egyenként bennünk épül meg:

„Homlokon lőhetnek, ha tetszik,
mi ott fészkel, égbemenekszik.”

A betűket még bizonytalanul összerakó vagy akár folyamatosan olvasó elsős diák minden bizonnyal nem érti s teljes gazdagságában még nem is értheti e súlyos és elvont gondolatokat. Amíg azonban olvassa a neki való meséket, mondákat, legendákat, mondókákat, találós kérdéseket, majd növekedve az elbeszéléseket, elmélkedéseket, tanulmányrészleteket, a daloskönyvből énekli a gyermekdalokat, népdalokat, egyházi népénekeket, történeti énekeket, ballagásidalokat, fokozatosan birtokába jut drága örökségünknek, s lassan megépülhet benne ama lelki haza, a „haza a magasban”, ami mindannyiunkban közös, még ha annyi mindenben különbözünk is.

Ugrin Aranka leleményesen szerkesztett. Finom kezekkel, művesen fonta, színezte, szötte ezt a csodálatos olvasmányszöveget. Az alapszerkezetet történelmünk nagy korszakai adják. Ezekben belül azonban csodálatos műfaji és tematikai gazdagságban jelenik meg mindaz, amiből a haza összeáll. A táj, a szülőföld, ahol otthon érezzük magunkat; folyóink és hegyünk, síkjaink és lankáink az ősök kezénymával s csontjaival a temetőben; az égbolt végtelensége, a fák, füvek és bokrok, növény- és állatvilágunk; zenénk, dalaink, táncaink, díszítőművésztünk, viseletünk, szokásaink és megszokott ízeink; a megélt, megszenvedett közös múlt, a történelem minden nagyszerűségével és keservével, a lehajtott fejek szégyenével és a kiegyenesedő gerincek öntudatával, megmaradásunk örömeivel s veszteségeinkkel; nemzeti ereklyéink, s zászlóink lobogása; édes anyanyelvünk táji és történelmi változataival, gyermeki és költői játékosságával, képi gazdagságával; a küzdelem nyelvünk jogaiért, méltóságáért. Szóval magyarságismeretünk gazdag színei, ízei. S változó és örök értékeink: keleti örökségünk s a keresztyénység megtartó nyugati égboltja; hitünk ereje, imádságaink és szoltáraink; a szabadság határtalan öröme; a munka életértelmet adó szentsége; a műveltség, a tudás és a tudomány végtelenre nyíló világa; a költé-

szet ereje és hatalma; a tiszta erkölcs kikezdetlen alapzata; a hűség biztonsága; s újra és újra visszatérően, gazdag változatosságban a család fészekmelege, a szeretet, a szülői és a gyermeki szeretet óvó ereje, a nemzedékek szolidaritása, az otthonosság a világban.

A több évre szóló családi olvasókönyv gazdag anyagának nemcsak történeti mozgása, előre haladása van, hanem pedagógiai íve is. A mesei, mondai, mondókás kezdetektől a huszadik századig érve olyan súlyos versekig jutunk mint József Attila: A Dunánál, Radnóti Miklós: Nem tudhatom, Wass Albert: Üzenet haza, Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról, Márai Sándor: Mennyből az angyal. A megajándékozott elsősöket az évek előrehaladtával egyre nagyobb mélységekbe s egyre nagyobb magasságok felé vezetheti az olvasókönyv. Megindító és távlatos gondolat, hogy a betűvetést elsajátító gyermekeinket ilyen gazdag örökségben részesítsük. Olyan útravalóval és olyan úton indítsuk el őket, hogy minél több lélekben épülhessen meg a közös haza, amelyért majd tenni is készek lesznek.

Ady Endre még az első világháború előestéjén, megsejtve az eljövendő roppant kataklizmákat, A szétszóródás előtt című versében – utalva a zsidó történelemre – kétségbeesetten írta:

„S még a Templomot se építettük fel.”

Az új évezred küszöbén itt az ideje az összetartó, lelki Templom építésének, ha el akarjuk kerülni Ady rettenetes vízióját:

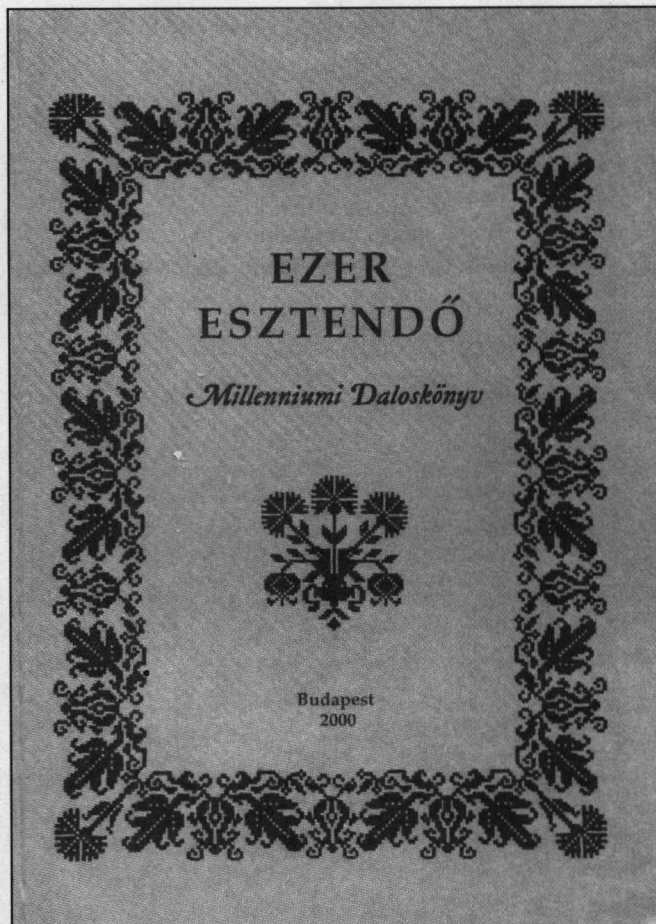
„S fölolvastt a világ kohója
s elveszünk, mert elvesztettük magunkat.”

Ideje, hogy nemzedékeket indítsunk útra, amelyek elemi különbségeik és sokféle tagoltságuk ellenére sem ellentétektől szabadultan s nem is kohézió nélküli széteső, kiszolgáltatott halmazként, hanem gazdag örökségük birtokában, sajátosságaikat őrző önmagunkban bízó, integrált nemzeti társadalomként élnek majd Európában.

Ez a két könyv ezt kívánja szolgálni. Nem engedve a megosztás démonának fogadjuk így ezeket a szép kiadványokat! Minden segítséget adjunk meg, hogy jól szolgálhassák nemzetépítő céljukat! Hála és köszönet mindenkinek, aki segítette a Millenniumi Olvasókönyv és a Millenniumi Daloskönyv megszületését.

Szent-Györgyi Albert: Psalmus humanus MÁSODIK IMA: A VEZETŐK

Uram!
Vezetőket választunk, hogy minket vezessenek.
És szolgálkat adunk, hogy Téged szolgáljanak.

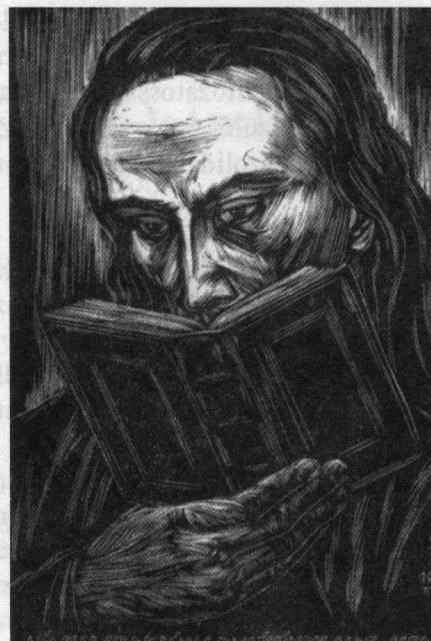
De a vezetők nem vezetnek bennünket Hozzád,
Nem hallják békevágynak néma hangjait,
Megrontotta őket a hatalom,
Emberről ember ellen visznek,
És a Neked állított szolgálkák
Nem Téged szolgálják,
Ők a hatalmat szolgálják, megáldják fegyvereinket,
És a Te nevedben kínozzák és gyilkolják
Emberről társaimat.

Isten! Adj nekünk olyan vezetőket,
Akik a Te szolgálkák,
Kik bennünket Hozzád vezetnek, a békéhez vezetnek,
Kik az emberhez vezetik az embert.

SZÁMUNK SZERZŐI:

<i>Benkő Samu</i>	művelődéstörténész (Kolozsvár)
<i>Berényi Györgyné</i>	igazgató (Debreceni Református Kollégium Általános Iskolája)
<i>Bognár József</i>	ny. igazgató (Budapest Lónyai utcai Református Gimnázium)
<i>Faragóné Szénásy Emese</i>	szaktanácsadó (RPI)
<i>Dr. Gaál Botond</i>	tanszékvezető egyetemi tanár (Debreceni Református Hittudományi Egyetem)
<i>Hankó Ildikó</i>	újságíró (Magyar Nemzet)
<i>Hoppál Péter</i>	karnagy (Pécsi Református Kollégium)
<i>Dr. Kovácsi Gábor</i>	egyetemi docens (ELTE BTK)
<i>Molnár Sándor</i>	püspöki titkár, szolvákiai Református Keresztyén Egyház
<i>Móricz Zsigmond</i>	író
<i>Szabó Sándor</i>	igazgató (Kunszentmiklósi Baksay Sándor Református Gimnázium)
<i>Szent-Györgyi Albert</i>	Nobel-díjas biológus
<i>Pelle Beáta</i>	igazgató (Tompai Mihály Református Gimnázium Rimaszombat)
<i>Uherkovich Zoltán</i>	középiskolai tanár (Kecskeméti Református Kollégium Gimnáziuma)

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református
Pedagógiai Intézet (RPI)

Felelős kiadó: *Papp Kornél*

Felelős szerkesztő: *Tóth Ida*

Szerkesztőségi titkár:
Junek Tímea

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf: 5.

Tel./fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@elender.hu

suli5142@bp.sulinet.hu

Tördelés: TIBOGRAPHIA STÚDIÓ

Tel.: 06-30-962-5582

ISSN 1585-7565

Nyomdai munkák:

MA-MO BT.

Megrendelni

a 2000/2001. tanév számait
a kiadó címén lehet.

Megjelenik évente

kilenc alkalommal a Stichting
Hulp Oost-Europa és az Oktatási
Minisztérium támogatásával.

Észrevételeiket szeretettel várjuk!

Szent-Györgyi Albert: Psalmus humanus HATODIK IMA: GYERMEKEINK

Uram!

Szétválasztottad a nemeket, hogy egymás keresésében
Énünk legmélyebb húrjai rezdüljenek
a legmagasabb harmóniakban.

Ebből a kölcsönös keresésből fakadnak gyermekeink,
Kedves gyermekek,
Kik tiszta és ártatlan lélekkel születnek.

És én megtanítom őket félni és gyűlölni,
Megtöltöm elméjüket balhiedelmeimmel,
Míg az óvóhelyek az élet kietlenségét
és a jóigyekezet hiábavalóságát hirdetik.

S mikor felnőnek, s készek nagy, nemes cselekedetekre,
A szervezett tökmeggyilkolásra oktatom őket,
Erkölcsei és szellemi tespedésben pocskékolva el legszebb
éveiket.

Uram! Óvd meg gyermekeinket!

Óvd meg lelküket,

Hogy az én romlottságom ne ronthassa meg őket.

Óvd meg életüket,

Hogy a fegyverek, melyeket mások ellen kovácsolok,
őket el ne pusztítsák,

Hogy különbek legyenek szüleiknél,

Hogy felépítsenek egy új és jobb világot.

Egy világot tele szépséggel, igazsággal, tisztességgel,
és jóakarattal,

Melyet béke és szeretet kormányoz,

Mindörökké.